

Ενημερωτικό Δελτίο για τη Μέση Ανατολή και τη Μεσόγειο

Συντάσσεται από την Ομάδα Εργασίας
του Κέντρου Μεσογειακών &
Μεσανατολικών Σπουδών του
Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων
(ΚΕ.Μ.ΜΕ.Σ.)

Σε αυτό το τεύχος:

Rabin και Arafat

Σελ. 2

Ο Sharon στο δρόμο του Yitzhak Rabin, ενώ η Αριστερά ψάχνει ακόμα το δικό της

Σελ. 3

Η ασφάλεια πρώτα...

Σελ.5

Κακόφημοι Δρόμοι:
Ισραήλ - Ιορδανία - Λίβανος - Συρία

Σελ. 6

Ο ισραηλινός στρατός σε
σταυροδρόμι

Σελ. 9

Βιβλιοπαρουσίαση
Γεράσιμος Μακρής
ΙΣΛΑΜ: ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ,
ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ & ΤΑΣΕΙΣ

Σελ. 11

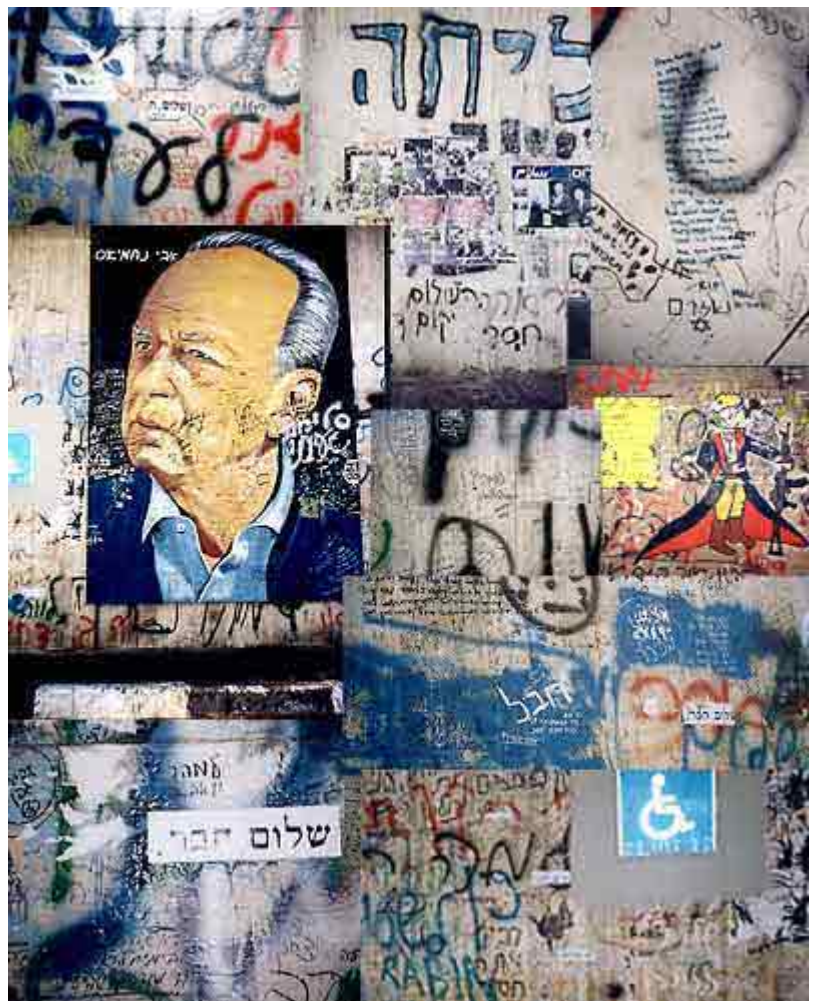
Σύντομες ειδήσεις

Σελ. 13-14

ΑΦΙΕΡΩΜΑ:

ΥΙΤΖΗΚ ΡΑΒΙΝ

10 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

RABIN ΚΑΙ ARAFAT

Το Νοέμβριο του 2005 συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια από το θάνατο του Yitzhak Rabin και ένας χρόνος από το θάνατο του Yassir Arafat. Οι διαφορές της πολιτικής σταδιοδρομίας των δύο ηγετών, του Ισραήλ και των Παλαιστινίων, υπήρξαν μεγάλες. Ωστόσο, και οι δύο έπαιξαν ένα σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των λαών της περιοχής μέχρι σήμερα.

Στις 4 Νοεμβρίου του 1995 ο Yitzhak Rabin δολοφονήθηκε στο Τελ Αβίβ από έναν ακροδεξιό φανατικό που θεωρούσε την προσπάθεια του Rabin για την ειρήνη σαν μία προδοσία του εβραϊκού κράτους. Ο Rabin πυροβολήθηκε τρεις φορές καθώς επέστρεφε στο αμάξι του, φεύγοντας από μία διαδήλωση ειρήνης.

Ο στρατηγός που ποτέ δεν έγινε πολιτικός, έφερε μεγάλες αλλαγές στην Ισραηλινή πολιτική όσον αφορά στην εγκαθίδρυση της ειρήνης στη Μέση Ανατολή. Εισήλθε στην πολιτική σχετικά αργά, έχοντας περάσει το προηγούμενο μέρος της ζωής του στις ένοπλες δυνάμεις. Ο πατέρας του μετανάστευσε στο Ισραήλ από τις Η.Π.Α. και υπηρέτησε στην Εβραϊκή Λεγεώνα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η μητέρα του είχε υπάρξει ενεργό στέλεχος της Haganah (ο εβραϊκός στρατιωτικός βραχίονας πριν την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Ισραηλινού κράτους), ο ίδιος είχε υπηρετήσει στην Palmach (δύναμη κρούσης της Haganah) στα νιάτα του, ενώ το ιστορικό του στις Ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις ήταν ζηλευτό.

Το γεγονός αυτό, επηρέασε το Rabin ποικιλοτρόπως, καθώς το μεγαλύτερο ενδιαφέρον της πολιτικής ζωής του φαίνεται να ήταν μία μεγάλη δέσμευση στη διατήρηση της εθνικής ασφάλειας. Τα βιώματα του συνέβαλαν στη γενική τάση του προς περίσκεψη σε κάθε εγχείρημα. Η εφαρμογή των πράξεων του ήθελε να δείξει την αφοσίωση του στη διατήρηση της δύναμης και της ασφάλειας του Ισραήλ. Σε τελευταία ανάλυση πάντως, η δέσμευση του να διασφαλίσει την ειρήνη στην περιοχή υπερκέρασε κάθε άλλη του πρακτική.

Πολλοί ισχυρίζονται πως η πολιτική προσέγγιση του Rabin δεν διέφερε σημαντικά κατά τις δύο πρωθυπουργίες του, που χαρακτηρίστηκαν από το σθένος και την περίσκεψή του. Την ίδια στιγμή, όμως, η επιθυμία του Rabin να διασφαλίσει μία συμφωνία ειρήνης ποτέ δεν μειώθηκε, και ίσως αυξήθηκε από την αυξανόμενη αποδοχή του Ισραήλ στη διεθνή κοινότητα. Όντας ο πρώτος γηγενής πρωθυπουργός στην ιστορία του Ισραήλ (όλοι οι άλλοι είχαν γεννηθεί στη διασπορά) δεν διακατεχόταν από την κληρονομιά του Ολοκαυτώματος και της αίσθησης αδυναμίας του ισραηλινού κράτους. Ήταν σίγουρος για τη υπεροχή του Ισραήλ και δεν ανησυχούσε για τη μελλοντική ύπαρξη του κράτους. Υποστήριζε πως το Ισραήλ δεν είναι πλέον ένας λαός που κατοικεί μόνος του, διευκρινίζοντας πως ο κόσμος δεν είναι πλέον εναντίον των Ισραηλινών, προσπαθώντας να μεταβάλει τον τρόπο σκέψης στο Ισραήλ.

Το μεγαλύτερο του προτέρημα ήταν η δυνατότητα στρατηγικού σχεδιασμού. Είχε την ικανότητα να δημιουργήσει ένα σχέδιο που προσάρμοζε τους στόχους του στην πραγματικότητα. Ο Rabin, σε όλη την ενασχόληση του με την ισραηλινή πολιτική, έβλεπε την ειρήνη μεταξύ του Ισραήλ και των Αράβων γειτόνων του ως μία μακρά ιστορική διαδικασία που μπορούσε να κρατήσει δεκαετίες. Μόνο ένα ισχυρό -διπλωματικά και στρατιωτικά- Ισραήλ θα μπορούσε να επιτύχει συμφωνία με τους Άραβες, και οι Η.Π.Α. ήταν απαραίτητες για να προβάλουν μία τέτοια εικόνα. Ο Rabin, βέβαια, ανέκαθεν πίστευε πως οι διαφορές μεταξύ Ισραήλ και Αράβων ήταν αγεφύρωτες.

Ωστόσο, με τις συμφωνίες του Όσλο κατάφερε να προβάλει ένα όραμα για την ειρήνευση στη Μέση Ανατολή. Η περίοδος χάριτος του Όσλο κράτησε σχεδόν δύο μήνες και ήρθε σε ένα ξαφνικό τέλος στο τέλος του Οκτώβρη του 1993. Μερικές παλαιστινιακές μουσουλμανικές ομάδες σκότωσαν έναν αριθμό στρατιωτών, εποίκων και άλλων ισραηλινών πολιτών, πυροδοτώντας μια άμεση ριζοσπαστικοποίηση της κοινότητας των εποίκων. Η μουσουλμανική παλαιστινιακή τρομοκρατία ήταν εξαιρετικά σημαντική για την εξέλιξη της προσπάθειας, διότι μείωσε δραματικά τη δημοφιλία της κυβέρνησης για την υπογραφή της συμφωνίας του Όσλο, δημιούργησε απογοήτευση των ακροδεξιών ομάδων που διοχετεύθηκε στην απόδοση ευθύνης σε δύο πρόσωπα: τον Yitzhak Rabin και το Shimon Peres, και έδωσε την πρωτοπορία στη δεξιά παράταξη, στους φανατικούς. Όλοι αυτοί οι παράγοντες συνέβαλαν στο τραγικό τέλος του Yitzhak Rabin.

Ο θάνατος του Yassir Arafat ανακοινώθηκε στις 11 Νοεμβρίου του 2004, ύστερα από μία εβδομάδα ιατρικής περίθαλψης σε νοσοκομείο του Παρισιού. Εν αντιθέσει με το Rabin, η προσωπικότητα του Arafat παραμένει εν πολλοίς αμφιλεγόμενη. Σε κάθε περίπτωση, ο, γεννημένος στο Κάιρο, Arafat ηγήθηκε και μορφοποίησε τον παλαιστινιακό εθνικισμό, όντας το σύμβολο της ανυπακοής. Ίδρυσε την πολιτική οργάνωση Fatah μαζί με στενούς συντρόφους του στο τέλος της δεκαετίας του '50, θέλοντας να παρασύρει τους Παλαιστίνιους της διασποράς, ώστε να εξαπολυθούν αντάρτικες επιδρομές στο νεοσύστατο ισραηλινό κράτος. Η οργάνωση ξεκίνησε την ενεργή δράση της το 1965, όπου, υπό την αποτελεσματική ηγεσία του Arafat, έγινε η ισχυρότερη και καλύτερα οργανωμένη από τις παλαιστινιακές πολιτικές ομάδες.

Ο Arafat εκμεταλλεύτηκε το κενό ισχύος που ακολούθησε την ήττα των ενωμένων αραβικών δυνάμεων από το Ισραήλ το 1967, ώστε να αυτονομήσει τον παλαιστινιακό αγώνα ανεξαρτησίας από τα άλλα αραβικά κράτη. Επικαλέστηκε την αδυναμία των αραβικών κρατών να διασφαλίσουν την επίλυση του παλαιστινιακού ζητήματος επιτυγχάνοντας νικηφόρα αποτελέσματα ενάντια στο Ισραήλ, θέλοντας πλέον οι Παλαιστίνιοι να έχουν την ευθύνη του απελευθερωτικού αγώνα τους. Ωστόσο, κατηγορήθηκε έπειτα πως έγινε μέρος αυτού του συστήματος των αραβικών κρατών που απέρριψε ως ανεπαρκές.

Είναι αλήθεια πως σε όλη του τη ζωή σημείωσε τρομερή επιτυχία στη συλλογή μεγάλων χρηματικών ποσών από τα αραβικά κράτη που τον υποστήριζαν και μοιράζονταν το όραμα του ενός αυτοδύναμου παλαιστινιακού εθνικού κινήματος- ταυτόχρονα όμως φοβούνταν την επίδραση ενός επιτυχούς παλαιστινιακού αριστερού κινήματος στους πληθυσμούς τους. Αυτό το γεγονός επέδρασε άμεσα σε μία από τις πλέον λανθασμένες πολιτικές επιλογές του- να συνταχθεί με το Saddam Hussein κατά την εισβολή του στο Κουβέιτ το 1991. Παράλληλα, από την αρχή της πρώτης παλαιστινιακής εξέγερσης είχε να αντιμετωπίσει ένα λαϊκό κίνημα που προερχόταν «από τα κάτω», βασισμένο στον Ισλαμισμό, το οποίο απέτυχε να εγκολπώσει, και το οποίο αντιπροσωπεύθηκε από την Hamas. Η θέση του στην παλαιστινιακή πολιτική δεν ήταν πλέον αδιαμφισβήτητη.

Σε κάθε περίπτωση, ο Αραφάτ είχε θέσει ως στόχο του να διατηρήσει άσβεστο το ιδανικό της παλαιστινιακής αυτοδιάθεσης, και της ανάκτησης της «Ιεράς Γης», ούτως ώστε να μην καταλήξει να αναφέρεται στα παλαιστινιακά σχολικά συγγράμματα ως «ο άνθρωπος που έδωσε την Παλαιστίνη στους Εβραίους». Στα περισσότερα από πενήντα χρόνια δραστηριότητας του, προσπάθησε να υλοποιήσει τον πολιτικό του στόχο, ένα παλαιστινιακό εθνικό κράτος με την καταστροφή του Ισραήλ (ή έστω στο status quo ante bellum του 1967). Δημιούργησε το πρόπλασμα ενός εθνικού κράτους έχοντας τον πολιτικό πυλώνα (Fatah) και μία εκτεταμένη γραφειοκρατία που ήλεγχε τους διαφωνούντες και μοίραζε οφέλη. Και τέλος, μετά την ισχυρότατη πρόκληση στο εσωτερικό από ισλαμικές ομάδες όπως η Hamas, δημιούργησε οργανωμένες ένοπλες δυνάμεις (Tanzim). Η αποτυχία εκπλήρωσης του οράματος του ίσως οφείλεται στο γεγονός πως έδωσε μεγαλύτερη σημασία σε ιδεολογικές παραμέτρους, παρά στο εφικτό, στο πραγματοποιήσιμο των σκοπών του που θα οδηγούσε στην χειροπιαστή βελτίωση των όρων ζωής των Παλαιστινίων αυτά τα χρόνια.

Ο Arafat δεν μπόρεσε να διαχειριστεί την αδυναμία του, σε τόσο ικανοποιητικό βαθμό όσο ο Rabin διαχειρίστηκε τη

δύναμη του. Η ανέλιξη του Arafat στην κορυφή της παλαιστινιακής πολιτικής ζωής και η ταύτιση του με τον παλαιστινιακό αγώνα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός συστήματος ισορροπίας, από το οποίο δεν μπορούσε να ξεφύγει ακολουθώντας πολιτικές συμφιλίωσης με το Ισραήλ χωρίς να έχει επιτύχει πλήρως τον πολιτικό σκοπό του. Μπορεί «ποτέ να μην έχανε την ευκαιρία να χάσει μία ευκαιρία», ωστόσο το ερώτημα είναι κατά πόσο ήταν σε θέση να μην χάσει οποιαδήποτε ευκαιρία.

Αντίθετα, ο Rabin ανήλθε στην εξουσία με πολύ καλύτερες συνθήκες, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του ως πρωθυπουργού. Το Ισραήλ αντιμετώπιζε μικρότερους κινδύνους λόγω της διευρυμένης ισχύος του, υπήρχε μία κούραση της κοινωνίας από τη συνεχή κατάσταση πολεμικής ετοιμότητας, ενώ στην κυβέρνηση υπήρχε η

δυνατότητα να μην συμμετάσχει το National Religious Party (συμμετείχαν οι υπέρροθόδοξοι μεν, φιλειρηνικοί δε του Shas που εν τέλει αποχώρησαν, δημιουργώντας μία κυβέρνηση μειοψηφίας Labor και Meretz). Ο Rabin λειτούργησε σε ένα σύστημα με πολύ λιγότερες δεσμεύσεις, όπου μπορούσε να προωθήσει ρηξικέλευθες προτάσεις, χωρίς να απειλείται η πολιτική του υπόσταση.

Ο SHARON ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ YITZHAK RABIN, ΕΝΩ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΨΑΧΝΕΙ ΑΚΟΜΑ ΤΟ ΔΙΚΟ ΤΗΣ

Η αποχώρηση από τη Γάζα υπό την καθοδήγηση του άλλοτε "πατέρα" του κινήματος των εποίκων, Ariel Sharon, συνοδεύτηκε από την προ ημερών δημιουργία ενός νέου κόμματος που θα στεγάσει τον Sharon και όσους άλλους συμμαρίζονται τις απόψεις του για την τελική λύση στη σύγκρουση με τους Παλαιστίνιους. Οι πρωτοβουλίες του Sharon αλλά και η συναίνεση - όσο αυτό είναι δυνατόν στο Ισραήλ- που έχει δημιουργήσει γύρω από το πρόσωπό του, τον κρίζουν άξιο διάδοχο του Rabin. Οι εκλογές του Μαρτίου θα κρίνουν αν η απόφασή του να εγκαταλείψει το Likud θα είναι ο δικός του πολιτικός "θάνατος" ή θα καταφέρει να οδηγήσει το Ισραήλ προς νέα κατεύθυνση. Στους επόμενους μήνες, η δυνατότητα ανασύνταξης του Likud, η απήχηση που θα έχει ο νέος ηγέτης του Εργατικού Κόμματος, Peretz, και το κατά πόσο ο τελευταίος θα μπορέσει να αναζωογονήσει "το κόμμα του Όσλο" θα κρίνουν το κατά πόσο ο Sharon έπραξε σωστά.

Τις τελευταίες μέρες στο Ισραήλ υπάρχει μια διάχυτη αίσθηση ότι η χώρα μόλις έχει εισέλθει σε κομβικό σημείο της ιστορίας της. Η αναγγελία της αποχώρησης του Ariel Sharon από το Likud, του οποίου ήταν ένας από τους ιστορικούς ιδρυτές, και η δημιουργία ενός νέου κεντρικού κόμματος υπό την ονομασία "Kadima" (Εμπρός), επιβεβαίωσε τις φημολογίες και τα σενάρια που τόσο καιρό κυκλοφορούσαν. Σε καθαρά πολιτικό επίπεδο θα μπορούσε να συγκριθεί με την εμφάνιση του Likud, το 1977, που τερμάτισε την, από το 1948, ηγεμονία του Εργατικού Κόμματος και, έκτοτε, σχεδόν κυριάρχησε στην ισραηλινή πολιτική σκηνή. Ωστόσο, η "επανάσταση" ξεκίνησε πολύ νωρίτερα, όταν ακόμα το 2001 ο Sharon, που μέχρι τότε ήταν ενάντια σε κάθε συμβιβασμό με τους Παλαιστίνιους, άφηγε να φανεί ότι υποστηρίζει τη δημιουργία κάποιου είδους παλαιστινιακής οντότητας δίπλα στο Ισραήλ. Εκείνη την εποχή κανένας δεν πίστευε ότι ο Sharon σοβαρολογούσε. Εξάλλου, κανείς από όσους τον εξέλεξαν δεν τον ψήφισε για να κάνει ειρήνη με τους Παλαιστίνιους, αλλά για να προσφέρει ασφάλεια και να καταπνίξει την Al-Aqsa Intifada που είχε ξεσπάσει. Όμως, τέσσερα χρόνια μετά κατάφερε να ολοκληρώσει την αποχώρηση από τη Γάζα με μηδαμινές απώλειες.

Οι συγκρίσεις με τον Rabin ολοένα πληθαίνουν. Ένα είναι, ωστόσο, το γεγονός. Δέκα χρόνια μετά το θάνατο του Rabin, σύμφωνα με τηλεφωνικό γκάλοπ που διεξήγαγε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Τελ Αβίβ, Yoram Peri, πάνω από το μισό των ερωτηθέντων δεν θυμόταν την ημερομηνία της δολοφονίας του, μεταξύ αυτών σίγουρα και κάποιοι της No'ar Hakikar (Νεολαία της Πλατείας) που επί εβδομάδες θρηνούσαν το Rabin στην πλατεία που δολοφονήθηκε. Ο Sharon, από την άλλη, φαίνεται να ακολουθεί τα χνάρια του, αν και προτιμά να ενεργεί μονομερώς. Μπορεί, βέβαια, η επιτυχία του Sharon να οφείλεται και στο γεγονός ότι δεν έχει το Sharon στην αντιπολίτευση, ενώ ο Rabin δεν είχε αυτή την πολυτέλεια.

Μπορεί εκ πρώτης όψεως η "κληρονομιά" του Rabin να περιορίζεται σε ονομασίες δεκάδων κτιρίων, δρόμων, ακαδημαϊκών εδρών και βιβλιοθηκών, και το Όσλο να έχει "πεθάνει", άσχετα αν μερικοί όπως το έθεσε ο ηγέτης του κόμματος των μεταναστών από την πρώην ΕΣΣΔ, B'aliyah, Nathan Sharansky, αρνούνται να το "θάψουν", όπως οι Ρώσοι αρνούνται να θάψουν τον Λένιν. Ωστόσο, αυτό που πραγματικά έμεινε από όλη τη διαδικασία του Όσλο ήταν η μετατροπή των προτεραιοτήτων της κοινής γνώμης στο Ισραήλ σε λιγότερο ιδεολογικά και περισσότερο πραγματιστικά πλαίσια. Ένα μεγάλο κομμάτι της παραδέχτηκε τον αναπόφευκτο χαρακτήρα της δημιουργίας μιας περιορισμένης, ημι-κρατικής παλαιστινιακής οντότητας. Για παράδειγμα, ο Netanyahu, αν και αρχικά σφοδρός πολέμιος της ειρήνης, τελικά αποδέχτηκε σε γενικές γραμμές αυτή τη πραγματικότητα. Παρομοίως, οι κατηγορίες εκ μέρους του Likud ότι ο Barak θέλει να χωρίσει την Ιερουσαλήμ δεν έφεραν αποτέλεσμα ανάλογο με τις αντίστοιχες κατηγορίες εναντίον του Peres το 1996. Η πλειοψηφία των Ισραηλινών θέλει την τελική λύση αλλά τη θέλει υπό συνθήκες ασφάλειας, τόσο βραχυπρόθεσμης όσο και μακροπρόθεσμης, με όλες τις προεκτάσεις που το τελευταίο έχει στο μέγεθος και τη μορφή της μελλοντικής παλαιστινιακής οντότητας.

Όταν το αίτημα της ασφάλειας έγινε περισσότερο έντονο με το ξέσπασμα της Al-Aqsa Intifada το 2000, το στρατιωτικό υπόβαθρο του Barak δεν στάθηκε αρκετό για να αντισταθμίσει τη νέα απειλή. Οι διαπραγματεύσεις του Camp David θα γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους πολέμιους του Όσλο. Η εικόνα που θα σχηματιστεί για τον Barak θα είναι ενός αδύναμου διαπραγματευτή που -φαινομενικά- προσφέρει τα πάντα στους Παλαιστίνιους, χωρίς την απαίτηση μιας στοιχειώδους αμοιβαιότητας και ο Arafat τον "ευχαριστεί" με την αναβίωση της βίας. Η νίκη του Sharon θα βυθίσει σε κρίση το Εργατικό κόμμα που εμφανίζεται ως η "καθεστωτική" εκπρόσωπός του Όσλο. Το ζήτημα σήμερα είναι εάν το Εργατικό Κόμμα μπορεί να εκμεταλλευτεί αφενός τη διάσπαση του Likud και αφετέρου να περιορίσει την απήχηση που έχει ο Sharon και το νέο του κόμμα.

Ο Sharon αναμφισβήτητα φιλοδοξεί να γίνει ο "Arik De Gaulle" του Ισραήλ, όπως συνηθίζει να λέει. Ο De Gaulle κατάφερε να βγάλει τη Γαλλία από την Αλγερία και να αλλάξει ολόκληρο το πολιτικό της σύστημα, από το "*régime des partis*" της 4ης Δημοκρατίας στο ημι-προεδρικό σύστημα της 5ης Δημοκρατίας, ενσαρκώνοντας αυτό που ο Gramsci όρισε ως "καισαρικό μοντέλο". Σύμφωνα με αυτό, όταν μια κρίση φέρνει τις εμπλεκόμενες δυνάμεις σε μια "καταστροφική" ισορροπία και σ' ένα αδιέξοδο, ενώ ελλοχεύει ο κίνδυνος εμφυλίου, μερικές φορές εμφανίζεται μια μεγάλη προσωπικότητα που την εμπιστεύονται οι άλλοι να παίξει το ρόλο του "διαιτητή". Ο Sharon κατάφερε να βγάλει το Ισραήλ από τη Γάζα, καταφέροντας να δημιουργήσει ένα κλίμα συναίνεσης, και όπως έχουν πει ορισμένοι συνεργάτες του, φιλοδοξεί να μετατρέψει το πολιτικό σύστημα από κοινοβουλευτικό, που είναι τώρα, σε προεδρικό. Ωστόσο, η εκλογή του πρωθυπουργού με άμεση λαϊκή ψηφοφορία, που εφαρμόστηκε κατά την περίοδο 1996-2001, και που φιλοδοξούσε να καταστήσει την κυβέρνηση ανεξάρτητη από την Knesset και τις δυσλειτουργικές και ασταθείς συμμαχικές κυβερνήσεις που αυτή παρήγαγε, αποδείχτηκε αναποτελεσματική.

Το κομματικό σύστημα του Ισραήλ χαρακτηρίζεται από την πολυδιάσπαση των πολιτικών δυνάμεων. Μπορεί μεν με το προεδρικό σύστημα, αν εφαρμοστεί, η εκτελεστική και η νομοθετική εξουσία να μην μπορούν να "καταστρέψουν" η μία την άλλη, αλλά θα είναι αδύνατον για την πρώτη να λειτουργήσει ομαλά. Η μόνη λύση θα ήταν η αλλαγή του εκλογικού συστήματος από αναλογικό σε πλειοψηφικό, ώστε να περιοριστεί ο αριθμός των κομμάτων. Δεδομένης της πολιτικής ιστορίας και της σημερινής κατάστασης του Ισραήλ, αυτό είναι πολύ αμφίβολο. Ανεξάρτητα από αυτά, το κόμμα του Sharon έχει απήχηση. Σε πρόσφατη δημοσκόπηση της εφημερίδας Haaretz, το "Kadima" υπολογίζεται ότι θα κέρδιζε 33 έδρες, το Εργατικό Κόμμα 28 ενώ το Likud μόλις 13. Οι εκλογές έχουν οριστεί για τις 28 Μαρτίου και στους επόμενους μήνες θα φανεί αν ο Sharon θα μπορέσει να διατηρήσει αυτό το προβάδισμα και αν θα μπορέσει να σπάσει την παράδοση ότι στο Ισραήλ τα τρίτα κόμματα είναι "διάπτοντες αστέρες".

Η συμμετοχή του Εργατικού Κόμματος, από τον Ιανουάριο του 2005, στην κυβέρνηση του Likud, είχε πυροδοτήσει πλήθος αντιδράσεων στο εσωτερικό του κόμματος και πιστεύεται ότι αποξένωσε ένα σημαντικό αριθμό των υποστηρικτών του. Η εκλογή στη θέση του προέδρου του κόμματος, στις 9 Νοεμβρίου, ακριβώς δέκα χρόνια μετά τη δολοφονία του Rabin, του Amir Peretz, ο οποίος είχε επανειλημμένα δηλώσει ότι σε περίπτωση που εκλεγεί θα αποσύρει το κόμμα από την κυβέρνηση, καταδεικνύει ακριβώς αυτή τη δυσανεμία. Το γεγονός μάλιστα ότι ο κύριος αντίπαλός του ήταν ο Shimon Peres, ιστορική φιγούρα του κόμματος, που είχε υποστηρίξει και είχε πρωτοστατήσει σε αυτή την πρωτοβουλία, δείχνει ότι το κόμμα κάνει προσπάθεια να συνέλθει από την κρίση στην οποία είχε εισέλθει μετά την πρωθυπουργία του Barak και τη συντριπτική ήττα του 2001. Για αυτό το λόγο, η απόφαση του Peres να στηρίξει το κόμμα Sharon, χωρίς ωστόσο να ενταχθεί σ' αυτό, έχει περισσότερο συμβολική παρά ουσιαστική σημασία. Ο Peres έχει τον τίτλο του μόνιμως ηττημένου. Έχει χάσει 10 εκλογικές αναμετρήσεις, 5 για την πρωθυπουργία, 1 για την προεδρία του Ισραήλ και 4 για την προεδρία του κόμματος. Ωστόσο, θα μπορέσει αναμφισβήτητα να "μαλακώσει" την εικόνα του Sharon, χωρίς ο τελευταίος να του επιτρέπει πολλές πρωτοβουλίες.

Το πλεονέκτημα του Peretz είναι ότι ανήκει στους αραβικής καταγωγής Εβραίους (μιζραχί) και θα μπορέσει να αλλάξει την εικόνα του Εργατικού Κόμματος ως αμιγώς κόμμα των ασκεναζίμ (Εβραίοι ευρωπαϊκής καταγωγής) και ενδεχομένως να τραβήξει μιζραχί ψηφοφόρους που παραδοσιακά ψηφίζουν για το Likud ή το Shas. Όσον αφορά τους Άραβες, ο Peretz το μόνο που έχει να κάνει είναι να τους φέρει στις κάλπες, δηλαδή να μην επαναληφθεί το φαινόμενο των προηγούμενων εκλογών, όταν το 40% των Αράβων απείχε από τις εκλογές. Ένα άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η ψήφος των Ρώσων μεταναστών. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η ψήφος τους έχει κρίνει τη νίκη, τόσο του Rabin το 1992, όσο και του Netanyahu το 1996. Πάντως, η πλειοψηφία τους φαίνεται να στηρίζει τον Sharon. Ωστόσο, και το Likud αποτελεί μια σημαντική παράμετρο, καθώς, ειδικά μετά τη συνένωση με το B'aliyah έχει ένα μέρος των Ρώσων μαζί του. Η ψήφος τους θα εξαρτηθεί, δηλαδή, και από το κατά πόσο το Likud θα μπορέσει να συγκρατήσει την "αυτομόληση" προς το Sharon. Κάτι που ισχύει γενικά για το Likud που έχει εξαπολύσει μια απεγνωσμένη εκστρατεία εκτίμησης και συγκράτησης των "διαρρών". Η αποτυχία ή η επιτυχία σ' αυτό, σε συνδυασμό με την ένταση αλλά και το αποτέλεσμα της επιλογής της νέας ηγεσίας, σε λίγες μέρες, θα καθορίσουν το μέλλον του Likud. Πάντως, οι τρεις αυτές κοινωνικές ομάδες που αντιστοιχούν συνολικά στο 60% περίπου των Ισραηλινών, θα καθορίσουν σε σημαντικό βαθμό τον νικητή των εκλογών.

Από την άλλη το πιο κρίσιμο, ίσως, στοιχείο θα είναι το αντικείμενο των εκλογών, αν, δηλαδή, θα κινηθούν σε κοινωνικό-οικονομικά ζητήματα ή θέματα ασφάλειας. Ο Peretz προερχόμενος από την Εργατική Συνομοσπονδία, Histadrut, προκρίνει ζητήματα, όπως η ανεργία και το χάσμα φτωχών και πλουσίων, ενώ έχει χαρακτηρίσει τον εαυτό του σοσιαλιστή. Αυτό αποξενώνει τους κεντρώους ψηφοφόρους, προσελκύοντας τους μιζραχί, αλλά και τους κατοίκους των kibbutz που, αν και παραδοσιακά χώρος του Εργατικού Κόμματος, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή προς το περισσότερο αριστερό Meretz. Πάντως, έχει γίνει προσπάθεια να "χτιστεί" ένα προφίλ που θα είναι αρεστό και στους μεν και στους δε. Ο Sharon, βέβαια, έχει τον εμπνευστή της ιδέας του "big bang", δηλαδή της δημιουργίας ενός κεντρώου κόμματος υπό τον Sharon, το Haim Ramon, πρώην μέλος του Εργατικού Κόμματος, ο οποίος ήταν συνεργάτης του Peretz στο Histadrut, και σίγουρα ο Sharon θα τον χρησιμοποιήσει εναντίον του, ειδικά εάν γίνει αναφορά στα σκάνδαλα που είναι μπλεγμένος ο γιος του Sharon, Omri. Ο Peretz, από την άλλη, δεν έχει κανένα στρατιωτικό υπόβαθρο. Τη δεδομένη στιγμή, αυτό είναι ένα μεγάλο μειονέκτημα, καθώς, ενώ το Ισραήλ στα πρώτα 44 χρόνια της ύπαρξής του, είχε μόλις έναν στρατηγό ως πρωθυπουργό (Rabin 1974-1977), στα τελευταία 13 είχε τρεις (Rabin, Barak, Sharon). Ο Sharon, την ημέρα ήδη που ανακοίνωσε στους δημοσιογράφους ότι θα φτιάξει νέο κόμμα, φρόντισε να τονίσει: "Έχω συμπληρώσει 60 χρόνια στο μέτωπο". Η ειρωνεία του πράγματος είναι ότι αυτήν την πτυχή θα την κρίνουν μόνο οι Παλαιστίνιοι.

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΡΩΤΑ...

Τα τελευταία δέκα χρόνια, το Ισραήλ δεν έχει καταφέρει να προχωρήσει την ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή, δηλώνοντας ότι πρωταρχικός στόχος του είναι η ασφάλεια στο εσωτερικό του και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας από Παλαιστίνιους, η οποία έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις, ιδιαίτερα από τότε που ξεκίνησε η Al-Aqsa Intifada, το 2000. Ένας από τους τρόπους που υιοθέτησε για να προωθήσει το στόχο του αυτό είναι το «Τείχος» που ξεκίνησε να χτίζει το 2003 με σκοπό να αποτρέψει του βομβιστές αυτοκτονίας να εισέλθουν στο εσωτερικό. Οι αρνητικές συνέπειες, όμως του «Τείχους» αυτού δεν είναι αμελητέες.

Τον Φεβρουάριο του 2001 ήρθε στην πρωθυπουργία του Ισραήλ ο Ariel Sharon, ως αποτέλεσμα μιας προεκλογικής καμπάνιας, σχεδόν αποκλειστικά επικεντρωμένης σε ζητήματα ασφάλειας. Ο τελευταίος έθεσε ως προϋπόθεση για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της ειρηνευτικής διαδικασίας στη Μέση Ανατολή, την παύση της παλαιστινιακής βίας. Ο παλαιστινιακός μηχανισμός ασφαλείας υπήρξε ανίκανος – ή απρόθυμος- να επιβάλει την τάξη στον πληθυσμό.

Για το Ισραήλ η ασφάλεια έρχεται πρώτα. Δεν δείχνει διατεθειμένο να προχωρήσει την ειρηνευτική διαδικασία, εάν δεν έχει εξασφαλίσει όσα ζητάει στον τομέα αυτό από τους Παλαιστίνιους. Και σύμφωνα με μερικούς, αυτά είναι υπερβολικά. Αυτό που ο Sharon απαιτεί από τον Abbas, είναι ο πλήρης αφοπλισμός όλων των παλαιστινιακών στρατιωτικών ομάδων, ακόμη και με τη βία αν κριθεί αναγκαίο. Η ασφάλεια του Ισραήλ, σύμφωνα με το Sharon μπορεί να διασφαλιστεί μόνο με την εγκατάλειψη ακόμη και της προοπτικής για ένοπλη αντίσταση ενάντια στην κατοχή. Δεν μπορεί, όμως, να ζητά από τον ηγέτη των Παλαιστίνιων να απαιτεί από το λαό του – έστω κι αν αυτός λέγεται Hamas ή Fatah – να μην αγωνίζεται και να μην αντιστέκεται για την υπεράσπιση των κατεχόμενων εδαφών που του ανήκουν.

Σε μία έκθεση του 2003 για τη στάση της ισραηλινής κοινής γνώμης στο θέμα της εθνικής ασφάλειας, αναφέρεται ότι, καθώς η τρομοκρατία συνεχιζόταν και οι απώλειες αυξάνονταν, οι Ισραηλινοί, το 2003, συνέχιζαν να ανησυχούν και για την προσωπική τους ασφάλεια και για την εθνική ασφάλεια του Ισραήλ. Το 83% των ερωτηθέντων εξέφρασαν την ανησυχία ότι οι ίδιοι ή ένα μέλος της οικογένειάς τους θα έπεφτε θύμα τρομοκρατικής επίθεσης. Παρ' όλα αυτά, τα ποσοστά αυτά είναι πιο χαμηλά από τα αντίστοιχα του 2001 και 2002. Αν και η αξιολόγηση για την κατάσταση της χώρας είχε βελτιωθεί σε σχέση με το 2002, η αρνητική αξιολόγηση του κυβερνητικού χειρισμού των προβλημάτων παρέμενε.

Οι παραπάνω λόγοι φαίνεται ότι συνέβαλαν και αυτοί στη δημιουργία από την κυβέρνηση του Ισραήλ του αμφιλεγόμενου «Τείχους» με σκοπό να αποτρέψει τους Παλαιστίνιους καμικάζι να εισέρχονται στο εσωτερικό του και με τον τρόπο αυτό να αυξήσει την ασφάλειά του. Θέτοντας, όμως, την ασφάλεια του πάνω απ' όλα, οδηγήθηκε για άλλη μια φορά στην καταπάτηση των δικαιωμάτων των Παλαιστίνιων – και όχι μόνο.

Το Διεθνές Δικαστήριο έκρινε τον Ιούλιο του 2004, ότι η κατασκευή από την ισραηλινή κυβέρνηση διαχωριστικού «Τείχους», το οποίο περνούσε από την κατεχόμενη παλαιστινιακή Δυτική Όχθη, ήταν παράνομη, και κάλεσε το Ισραήλ να διακόψει την κατασκευή του, να κατεδαφίσει ό,τι είχε ήδη χτιστεί σε περιοχές πέρα από τα διεθνώς αναγνωρισμένα σύνορα του κράτους και να αποζημιώσει τους Παλαιστίνιους που υπέστησαν απώλειες ως αποτέλεσμα της κατασκευής αυτής.

Η ιδέα της κατασκευής ενός φυσικού εμποδίου ανάμεσα στο Ισραήλ και στο νέο Παλαιστινιακό κράτος που θα προέκυπτε από τα κατεχόμενα εδάφη προωθήθηκε αρχικά από μετριοπαθείς Ισραηλινούς ως μέτρο προστασίας των Ισραηλινών από επίθεση μετά την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων κατοχής. Αυτό, όμως, που έπραξε ο Sharon, ήταν να μην ακολουθήσει την αρχικά προτεινόμενη πορεία, αλλά να χτίσει αυτό το φυσικό εμπόδιο, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να περνάει μέσα από την κατεχόμενη Δυτική Όχθη. Για το λόγο αυτό, οι Παλαιστίνιοι ισχυρίζονται ότι το Ισραήλ χρησιμοποίησε το «Τείχος» για να προσαρτήσει εδάφη που θεωρούν ότι θα είναι δικά τους όταν θα ιδρυθεί ένα μελλοντικό κράτος.

Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε και τις ανθρώπινες διαστάσεις του θέματος. Σε αναφορά της, η Διεθνής Αμνηστία επισημαίνει ότι, ο φράχτης αυτός έχει καταστρεπτικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες στην καθημερινή ζωή εκατοντάδων χιλιάδων Παλαιστίνιων, χωρίζοντας οικογένειες και κοινότητες μεταξύ τους, καθώς επίσης και από τη γη τους, την οποία καλλιεργούσαν για γενεές, και από το νερό το οποίο τους είναι απαραίτητο για να ποτίσουν τις καλλιέργειές τους. Η πρόσβαση στα αγροτικά αυτά εδάφη θα εξαρτάται από ένα γραφειοκρατικό καθεστώς που θα προμηθεύει τις άδειες. Το «Τείχος» θα χωρίσει τα χωριά από δεκάδες χιλιάδες επιπλέον δέντρα και η επιβίωση πολλών εκατοντάδων οικογενειών Παλαιστίνιων, οι οποίες βασίζονται στη γεωργία, θα πληγεί έντονα. Επιπλέον, το «Τείχος», δεν θα πλήξει μόνον τους ιδιοκτήτες γης, στους οποίους εφαρμόζονται εντολές κατάσχεσης, αλλά θα βλάψει και την ικανότητα των χωριών να αναπτυχθούν και να εξαπλωθούν.

Πιο αξιοσημείωτη, όμως, και από την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου τη σχετική με το φράχτη, θα πρέπει να θεωρηθεί η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ, της 30^{ης} Ιουνίου 2004, σύμφωνα με την οποία, ένα σημαντικό τμήμα του «Τείχους» έπρεπε να γκρεμιστεί. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός, ότι η υπόθεση τέθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου από μία ομάδα Παλαιστίνιων αγροτών, οι οποίοι υποστήριζαν ότι προκαλεί αδικαιολόγητο πόνο και καταπατά τα δικαιώματα περισσότερων των 35,000 Παλαιστίνιων - μια ομάδα ισραηλινών - κατοίκων των προαστίων πόλεων - συντάχθηκε μαζί τους υποστηρίζοντας ότι το «Τείχος» αυξάνει τις τοπικές εχθρότητες και κάνει τη γειτονιά τους περισσότερο, αντί για λιγότερο, επικίνδυνη.

Βεβαίως, από την πλευρά τους οι Ισραηλινοί ισχυρίζονται ότι λαμβάνουν υπ' όψη τις ανθρωπιστικές ανάγκες των Παλαιστίνιων. Η πλειοψηφία των Παλαιστίνιων θα βρίσκεται από την ανατολική πλευρά του «Τείχους» και δεν θα είναι αποκομμένη από τα εμπορικά και αστικά κέντρα. Πάνω από δέκα περάσματα έχουν δημιουργηθεί προκειμένου να διευκολύνουν τη μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών. Υποστηρίζουν, επίσης, ότι ο φράχτης αυτός ασφαλείας τοποθετήθηκε κατά το μεγαλύτερο δυνατό βαθμό σε μη χρησιμοποιούμενη γη, ώστε να μην ζημιωθεί η γεωργία. Επιπλέον, οι αγρότες θα έχουν πρόσβαση στη γη τους μέσω ειδικών θυρών που χτίζονται στο «Τείχος».

Ένα ακόμη επιχείρημα της ισραηλινής κυβέρνησης είναι το γεγονός ότι το κύμα τρομοκρατίας, που είχε σαν αποτέλεσμα τη δολοφονία άνω των 900 Ισραηλινών από το Σεπτέμβριο του 2000, υπονόμωσε την ειρηνευτική διαδικασία και οδήγησε σε τέλμα. Με το να σταματήσουν την τρομοκρατία θα βοηθήσουν στο να τεθεί ξανά σε κίνηση η ειρηνευτική διαδικασία και από την άποψη αυτή, ο φράχτης ασφαλείας μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην προσπάθεια αυτή. Αναφέρουν, επίσης, στοιχεία που δείχνουν μείωση των επιθέσεων αυτοκτονίας από τη στιγμή που άρχισε να χτίζεται ο φράχτης ασφαλείας. Όσον αφορά τους ιδιοκτήτες γης από όπου θα περάσει ο φράχτης, η ισραηλινή κυβέρνηση επισημαίνει ότι, προχωρούν σε κατάσχεση της γης αυτής αλλά όχι δήμευση, και ο καθένας θα μπορεί να προσφεύγει σε νόμιμες διαδικασίες που θα του επιτρέπουν να ενίσταται στη χρησιμοποίηση της γης του.

Ποιος έχει δίκαιο και αν το «Τείχος» θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα θα φανεί στο εγγύς μέλλον. Όπως, επίσης, θα καταστεί φανερό ποιες θα είναι οι πραγματικές συνέπειες του στις ζωές των κατοίκων, κυρίως των Παλαιστίνιων. Τέλος, θα καταδείξει ποια θα είναι η επίπτωση του να επιμένει το Ισραήλ στην ασφάλεια ως πρώτη του προτεραιότητα, στην ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή.

ΚΑΚΟΦΗΜΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΙΣΡΑΗΛ - ΙΟΡΔΑΝΙΑ - ΛΙΒΑΝΟΣ - ΣΥΡΙΑ

Οι σχέσεις του Ισραήλ με το «εγγύς εξωτερικό» του εξελίχθηκαν σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια της δεύτερης πρωθυπουργίας του Rabin. Η νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε στο διεθνές σύστημα μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, επηρέασε τις αντιλήψεις ασφαλείας του Ισραήλ, καθώς βρέθηκε σε μία θέση διευρυμένης ισχύος και ασφάλειας. Ο Rabin μετέβαλε τις αντιλήψεις για τις σχέσεις με τις χώρες, κατανοώντας την αλλαγή της φύσης και της προέλευσης των κινδύνων για την Ισραηλινή ασφάλεια.

Ο Yitzhak Rabin ανήλθε στην πρωθυπουργία του Ισραήλ το καλοκαίρι του 1992, όταν το ισραηλινό εκλογικό σώμα υπερψήφισε το Εργατικό Κόμμα, επιθυμώντας μεγαλύτερη ευελιξία στη διαπραγματεύση με τους Άραβες, αν και συμφωνούσε με τη σκληρότητα των θέσεων του Likud. Ο «Κύριος Ασφάλεια» κλήθηκε να δράσει σε έναν κόσμο που είχε μεταβληθεί σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία τρία χρόνια. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και την ήττα του Ιράκ από την αμερικανική συμμαχία, «η απειλή για την ίδια την ύπαρξη του Ισραήλ είχε μειωθεί», αποφάνθηκε ο Rabin. Οι άμεσοι αντίπαλοι του Ισραήλ είχαν χάσει τη σοβιετική κάλυψη, που ήταν ένας σημαντικός παράγοντας στην ικανότητα των Αράβων να αντιμετωπίζουν το Ισραήλ.

Ωστόσο, ο Rabin πίστευε πως το Ισραήλ δεν θα μπορούσε ποτέ να συγκεντρώσει τέτοια δύναμη, ώστε να επιβάλει μία συνθήκη ειρήνης στους γείτονες του. Πάντως, θεωρούσε τη στρατιωτική υπεροχή ως απαραίτητη, για να φτάσει σε μία συμφωνία ειρήνης με τους Άραβες, καθώς «κανένας Άραβας ηγέτης δεν θα σκεφτόταν σοβαρά μία ειρηνευτική διαδικασία, αν μπορούσε να επιτύχει αποτελέσματα μέσω της χρήσης βίας». Παρά την αποτίμηση του Rabin το 1992 πως η πιθανότητα του πολέμου ήταν χαμηλή για το άμεσο μέλλον, το Ισραήλ ακόμα αντιμετώπιζε σοβαρές στρατιωτικές απειλές. Το Ισραήλ απειλούνταν αυξανόμενα από ένα «δεύτερο στρώμα» χωρών, όπως το Ιράκ και το Ιράν. Αν και η πιθανότητα χρήσης βίας από τους Άραβες είχε μειωθεί, ο Rabin προειδοποιούσε πως ένας μελλοντικός πόλεμος θα είχε μεγάλους αριθμούς απωλειών πολιτών λόγω των πυραύλων, των χημικών και των βιολογικών όπλων και λόγω των προσπαθειών στην περιοχή να αποκτηθούν πυρηνικά όπλα. Πολύ απειλητική ήταν η αυξανόμενη επίκληση του ισλαμικού ριζοσπαστισμού και, έτσι, το Ιράν αποτέλεσε μία κύρια αίσθηση απειλής. Αν και το Ιράν ήταν μία μακρινή χώρα, υποστήριζε την ισλαμική τρομοκρατία και τη συνολική ανατροπή της καθεστηκυίας τάξης, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούσε να αποκτήσει πυρηνικά. Ο Yitzhak Rabin προσπάθησε άμεσα να συνάψει συμφωνίες ειρήνης με το «πρώτο στρώμα» χωρών γύρω από το Ισραήλ.

Ο Rabin, όπως επίσης και άλλοι πολιτικοί ηγέτες, συνειδητοποίησαν πως η ισραηλινή κοινωνία έδειχνε σημάδια κόπωσης και ήταν όλο και περισσότερο απρόθυμη να πληρώσει το τίμημα μιας παρατεταμένης σύγκρουσης με τους Άραβες. Η εκτίμηση του Rabin πως η ισραηλινή κοινωνία είχε γίνει πιο μαλακή λειτούργησε ως καταλύτης στην στρατηγική του αποτίμηση για την επιτάχυνση της ειρήνης. Παράλληλα, υπήρξε μία έμφαση στη σκέψη του στους οικονομικούς παράγοντες εις βάρος της στρατιωτικής δύναμης. Ο Rabin τόνισε «πως πρακτικά ο μόνος τρόπος να αποξηράνουμε το φονταμενταλιστικό Ισλάμ είναι μέσω της οικονομικής ανάπτυξης και ενός βελτιωμένου επιπέδου ζωής». Η έμφαση στους οικονομικούς παράγοντες στη στρατηγική εξίσωση, συνέβαλαν στη μειωμένη αντίληψη απειλής, καθώς η οικονομική κατάσταση του Ισραήλ ήταν πολύ καλύτερη από όλους τους γείτονες του.

Αντίθετα από το συνονόματο προκάτοχο του, Shamir, που προσπαθούσε να αποφύγει μία συμφωνία ειρήνης, ο Rabin έθεσε, ως μία από τις πρώτες προτεραιότητες του, μία συνολική διευθέτηση στην περιοχή, φτάνοντας σε μία ενδιάμεση συμφωνία με τους Παλαιστίνιους το Σεπτέμβριο του 1993. Επιπρόσθετα, ο Rabin περιέκοψε σημαντικά το χτίσιμο εποίκισμών, και δείχνοντας στο εξωτερικό πως ενδιαφέρεται πραγματικά για την ειρήνη, έπεισε τον πρόεδρο Bush τον πρεσβύτερο, να αναστείλει την περικοπή των εγγυήσεων για δάνειο 10 δις. δολαρίων που σκόπευε να πάρει (ενώ πήρε και δεσμεύσεις για μελλοντική βοήθεια από την επόμενη προεδρία Clinton). Αν και η συμμετοχή του Ισραήλ στις συμφωνίες της Μαδρίτης σήμαινε αποδοχή της αρχής «γη για ειρήνη», η κυβέρνηση του Shamir είχε διατηρήσει την αρχή της «ειρήνης για την ειρήνη»: το Ισραήλ και η Συρία θα έπρεπε να υπογράψουν μία συνθήκη ειρήνης που να περικλείει πλήρεις διπλωματικές, οικονομικές, και πολιτιστικές σχέσεις χωρίς καμία ισραηλινή απόσυρση από τα Υψώματα Γκολάν. Αντίθετα, ο Rabin υποστήριξε πως η ειρήνη απαιτούσε συμβιβασμό και από τις δύο πλευρές, καθώς για μία διαρκή πολιτική συμφιλίωση με τη Συρία θα χρειαζόταν από το Ισραήλ να κάνει υποχωρήσεις.

Έχοντας υπογράψει συμφωνία ειρήνης με την Αίγυπτο στα τέλη της δεκαετίας του 1970, η Συρία ήταν ο κύριος αντίπαλος στο εγγύς εξωτερικό της. Μετά την απώλεια του σημαντικότερου σοβιετικού συμμάχου της, ο διάλογος για την ειρήνη ήταν μονόδρομος για τη Συρία, καθώς δεν μπορούσε να αντιπαρεταθεί πλέον με ίσους όρους με το Ισραήλ. Μία συμφωνία ειρήνης θα βοηθούσε τη συριακή επιχειρηματική κοινότητα που φιλοδοξούσε να επιτύχει οικονομική ανάπτυξη, χωρίς τις αποσταθεροποιητικές επιδράσεις των βαρέων εξόδων της άμυνας.

Επιλέγοντας πρώτα να διαπραγματευτεί ξεχωριστά με τους Παλαιστίνιους και με την Ιορδανία, διασπώντας το ενιαίο Αραβικό Μπλοκ που προσπάθησε να φτιάξει η Συρία από τη διάσκεψη της Μαδρίτης, ο Rabin ανησύχησε τον Assad, κάνοντας τον να δείξει σημάδια ελαστικότητας. Ο Rabin δεν πίστευε πως έπρεπε να βιαστεί για τη σύναψη μίας συμφωνίας με τη Συρία, αν και θα προέκυπταν στρατηγικά οφέλη. Πάντως, μία τέτοια συμφωνία θα απαιτούσε την ισραηλινή αποχώρηση από σχεδόν όλα τα Γκολάν- ένα σημαντικό ρίσκο τόσο στρατιωτικά όσο και πολιτικά, καθώς τα Υψώματα Γκολάν ήταν επιδοτούμενα από το Εργατικό κόμμα και ο Rabin είχε προπαγανδίσει υπέρ της διατήρησης των εποίκισμών στα υψώματα. Το ζήτημα αυτό συνδέεται με τη συζήτηση στο εσωτερικό του Ισραήλ, για το αν τα Κατεχόμενα αποτελούν σκοπό per se, (όπως υποστήριζε το Likud) ή εάν είναι τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαπραγματευτικά για την εκπλήρωση του σκοπού (όπως υποστήριζε το Labor).

Τρία θέματα χώριζαν ήδη τη Συρία και το Ισραήλ από τη Διάσκεψη της Μαδρίτης. Το πρώτο ήταν ο ορισμός της πλήρους ειρήνης - το δεύτερο ήταν η έκταση της ισραηλινής αποχώρησης από τα Υψώματα Γκολάν - και το τρίτο ήταν η φύση των ρυθμίσεων ασφαλείας. Ο Rabin θεωρούσε πως η συνολική ασφάλεια του Ισραήλ απαιτούσε μία συμφωνία με τη Συρία, επειδή ο υπολογισμός στρατός της συνιστούσε πάντα μία στρατηγική απειλή. Αλλά υποστήριζε, πως η υπάρχουσα κατάσταση με τη Συρία ήταν υπερασπίσιμη - οι Σύριοι δεν είχαν καμία αληθινή επιλογή πολέμου, αν και μπορούσαν να παρενοχλήσουν το Ισραήλ με αντάρτικο στο νότιο Λίβανο. Υποστήριζε πως οι ένοπλες δυνάμεις του Ισραήλ θα αποσύρονταν σε ασφαλή, αναγνωρισμένα όρια, αλλά δεν θα διαπραγματευόταν τις γεωγραφικές διαστάσεις της συμφωνίας πριν να συμφωνηθεί το πλήρες νόημα της ειρήνης. Η ειρήνη θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει ανοιχτά σύνορα για εμπόριο, τουρισμό όπως επίσης και διπλωματικές σχέσεις, εφ' όσον οι Ισραηλινοί πάντα φοβούνται πως θα αφήσουν χειροπιαστά πλεονεκτήματα για μερικές άχρηστες λέξεις.

Ο Rabin μετέβαλε τις αντιλήψεις του για τη στρατηγική σημασία των Υψωμάτων Γκολάν. Αν και αρχικά θεωρούσε πως το Ισραήλ δεν θα έπρεπε να αποσυρθεί, έστω και με αντιστάθμισμα μία συμφωνία ειρήνης, αργότερα φάνηκε να είναι πιο πρόθυμος να το σκεφθεί. Θεωρούσε πως η ειρήνη με τη Συρία, θα παράσχει περισσότερη ασφάλεια απ' ό,τι μερικοί εποικισμοί στα Υψώματα Γκολάν. Η κατοχή των Υψωμάτων Γκολάν είναι ένα ουσιαστικότατο πλεονέκτημα για το Ισραήλ, καθώς θέτει σε απόσταση μόνο 35 χλμ. την πρωτεύουσα της Συρίας, μπορεί να εγκαταστήσει κατασκοπευτικά μηχανήματα καθώς και να ελέγξει τις πηγές υδάτων. Για τη Συρία, η απώλεια τους σήμαινε τη στρατηγική τρωτότητα της απέναντι στο Ισραήλ, καθώς έχανε τη φυσική προστασία που της προσέφεραν. Η σημασία τους εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την αδυναμία σύναψης μίας συμφωνίας, καθώς η διακύβευση είναι πολύ μεγάλο και για τις δύο πλευρές.

Η συρο-ισραηλινή διαπραγμάτευση συσχετιζόταν άμεσα με τις σχέσεις Ισραήλ-Λιβάνου. Ο Λίβανος δεν ήταν ένας πραγματικά ανεξάρτητος δρων στις διαπραγματεύσεις, καθώς η Συρία παίζει ένα κυρίαρχο ρόλο στο Λίβανο, τόσο στρατιωτικά όσο και πολιτικά. Η Συρία επιθυμούσε πριν από την απόσυρση του Ισραήλ από το νότιο Λίβανο να επιλυθεί το ζήτημα της ισραηλινής παρουσίας στα Υψώματα Γκολάν, αφού το θεωρούσε μέρος του ίδιου γεωστρατηγικού συστήματος ασφαλείας. Η Συρία πάντα φοβόταν μία ισραηλινή επίθεση στην καρδιά της χώρας της μέσω του νότιου και του ανατολικού Λιβάνου. Ως αποτέλεσμα αυτού, μία λιβανο-ισραηλινή συμφωνία ήταν πάντα όμηρος των Ισραηλινό-Συριακών συνομιλιών. Ο Rabin διατεινόταν πως ο Λίβανος δεν μπορεί να κάνει τίποτα αν δεν πάρει το πράσινο φως από τη Συρία. Αν και ο Λίβανος ενδιαφερόταν για τη σύναψη ειρήνης με το Ισραήλ, η κυβέρνηση του δεν ήταν ελεύθερη να δράσει, δίχως τη συμφωνία της Συρίας, και η Συρία, όντας σε μία εξασθενημένη στρατηγική θέση ενάντια στο Ισραήλ, δεν επέτρεπε στο Λίβανο να δράσει μόνος του.

Το Ισραήλ και ο Λίβανος είχαν υπογράψει μία συμφωνία εκεχειρίας το 1949 και δεν πολέμησαν μεταξύ τους το 1967. Η αποσύνθεση του κράτους του Λιβάνου με τον εμφύλιο πόλεμο του 1975 και η παρουσία των παλαιστινιακών αντάρτικων δυνάμεων στο νότιο Λίβανο οδήγησε σε συχνές Ισραηλινές αεροπορικές και αρματικές επιδρομές που κορυφώθηκαν στην πλήρη εισβολή του 1978 και 1982. Από το 1978, το Ισραήλ έχει διατηρήσει μία «ζώνη ασφαλείας» στο νότο, εν μέρει με το νότιο λιβανέζικο στρατό. Οι δύο κυβερνήσεις έκαναν μία συμφωνία ειρήνης το Μάιο του 1983 που περιελάμβανε πλήρεις διπλωματικές σχέσεις, και κατέστησε ικανό το Ισραήλ να διατηρήσει μία παρουσία ασφαλείας στο νότο, υπό την αίρεση της απόσυρσης της Συρίας από το Λίβανο. Ωστόσο η συνθήκη αυτή δεν εφαρμόστηκε ποτέ, λόγω της ισχυρής αντίθεσης από τη Συρία και από τις περισσότερες πολιτικές ομάδες στο Λίβανο. Η ισραηλινή κυβέρνηση δεν είχε εδαφικές βλέψεις αλλά δεν σκόπευε να αποσύρει τις δυνάμεις της, αν δεν υπογραφόταν μία συνθήκη ειρήνης. Επιπλέον, ο ισραηλινός στρατός ήθελε να ελέγχει την ουδέτερη ζώνη (buffer zone), καθώς θεωρούσε πως ο λιβανέζικος στρατός είναι πολύ αδύναμος για να διατηρήσει την τάξη.

Υπό την ηγεσία του Rabin, το Ισραήλ, πάντως, συνομολόγησε συμφωνία ειρήνης με την Ιορδανία το 1994, που παραμένει σε ισχύ μέχρι σήμερα. Η Ιορδανία ήταν η πιο ανυπόμονη χώρα για να κάνει ειρήνη, εν μέρει λόγω των οικονομικών ωφελειών που θα έφερνε η σύναψη ειρήνης και εν μέρει επειδή μία συμφωνία ειρήνης θα αύξανε την επιρροή της Ιορδανίας στη Δυτική Όχθη, όπου ο Βασιλιάς Hussein φοβόταν την αλυτρωτική ώθηση ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους, και τις επιδράσεις του στη νομιμοφροσύνη του Παλαιστινιακού πληθυσμού της Ιορδανίας. Η συμφωνία για τη Διακήρυξη Αρχών του 1993 απελευθέρωσε την Ιορδανία από το μεγάλο περιορισμό που υπήρχε για πολλά χρόνια- το να θεωρείται η Ιορδανία ως η εναλλακτική για τη μη αναγνώριση των Αράβων κατοίκων ως Παλαιστινίων.

Οι δύο χώρες συνεργάζονταν για να σταματήσουν τις αντάρτικες επιθέσεις κατά μήκος του ποταμιού, ενώ η Ιορδανία είχε συμφέρον στο να περιπολεί το Ισραήλ τη δυτική πλευρά του Ιορδάνη, παρά να παραδώσει αυτή τη λειτουργία στους Παλαιστινίους, η νομιμοφροσύνη των οποίων ανέκαθεν υπήρχε σε συνάρτηση με την απειλή που ένιωθαν από το Ισραήλ. Η συμφωνία ειρήνης με την Ιορδανία δεν περιελάμβανε εδαφικές παραχωρήσεις, παρά μόνο εδαφικές ανταλλαγές. Πάντως, οι αξιώσεις της Ιορδανίας για εδάφη που κατέχονται από το Ισραήλ δημιούργησε περιορισμούς στην κυβέρνηση Rabin. Αν και η ισραηλινή κυβέρνηση αναγνώρισε τις ιορδανικές αξιώσεις ως δικαιολογημένες, θεωρούσε δύσκολο να τις αποδεχθεί, κυρίως επειδή θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την ύπαρξη των ισραηλινών εποικισμών σε αυτά τα εδάφη και να πυροδοτήσουν αντιδράσεις στο εσωτερικό. Μόνο μία συμφωνία ανταλλαγής εδαφών που θα απέφευγε την απομάκρυνση των εποικισμών θα μπορούσε να σταματήσει τους εσωτερικούς περιορισμούς ενάντια σε μία συμφωνία ειρήνης με την Ιορδανία. Όντως μία τέτοια λύση βρέθηκε και εμπόδισε την ύπαρξη αντιδράσεων.

Εν τέλει, η συμφωνία ήταν πολύ επικερδής και για τις δύο πλευρές. Το Ισραήλ αποκόμισε σημαντικά οφέλη για τη διαχείριση των νερών του Ιορδάνη, ενώ η Ιορδανία μείωσε τα οικονομικά της βάρη (η οικονομία είχε πληγεί από τον πόλεμο του Κόλπου), ενώ εξασφάλισε και σημαντική αμερικάνικη βοήθεια. Η κυβέρνηση ομόφωνα ενέκρινε τη συμφωνία ειρήνης με την Ιορδανία, και μία μεγάλη πλειοψηφία των βουλευτών και του λαού επίσης την υποστήριξαν. Αυτό ισοδυναμούσε με τη μεγαλύτερη υποστήριξη για οποιαδήποτε συμφωνία με αραβική χώρα μέχρι τότε. Αυτή η υποστήριξη ήταν μία άμεση συνέπεια της έλλειψης εδαφικών παραχωρήσεων και επίσης της διαδεδομένης συμπάθειας του Ισραήλ για το Βασιλιά Hussein.

Εν κατακλείδι, όπως συνοψίζει και ο Simon Murden του πανεπιστημίου του Πλύμουθ, ο Rabin κατανόησε πως τα γειτονικά αραβικά κράτη σταμάτησαν να αποτελούν κίνδυνο για το Ισραήλ, καθώς είχαν εγκλωβιστεί στον τρόπο λειτουργίας του Βεσφαλιανού κρατικού συστήματος της Μέσης Ανατολής. Δεν αποτελούσαν πλέον το μεγαλύτερο κίνδυνο, καθώς η αποτροπή επίθεσης από μέρους τους στο Ισραήλ, στα πλαίσια του συστήματος κρατών, ήταν επιτυχής, όποια κι αν ήταν η ρητορική τους. Αντίθετα, αποτελούσαν τον καλύτερο σύμμαχο ενάντια στις ανερχόμενες Ισλαμικές ομάδες και την απειλούμενη διασπορά των μέσων μαζικής καταστροφής. Κατ' επέκταση, δεν υπήρχε λόγος να συνεχιστούν οι μεταξύ τους ετοιμοπόλεμες σχέσεις,

Ο ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΣΕ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ

Η Αραβο-Ισραηλινή διένεξη από τη σύσταση του εβραϊκού κράτους μέχρι και σήμερα εξακολουθεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινωνίας. Μετά το πόλεμο του '73 το Ισραήλ διδάχτηκε από τα λάθη του. Στα πλαίσια της νέας εποχής που ακολούθησε, ο ισραηλινός στρατός θέτει καινούργιους στόχους. Πρωταγωνιστικό πρόσωπο της νέας αυτής εποχής είναι ο Rabin, ο οποίος σε μια προσπάθεια ενίσχυσης του στρατού προωθεί την επέκταση της εγχώριας πολεμικής βιομηχανίας και την ενθάρρυνση αμυντικών προγραμμάτων. Τα οικονομικά και πολιτικά οφέλη αυτής της πολιτικής είναι σημαντικά κάνοντας τον Ισραηλινό στρατό έναν από τους καλύτερα εκπαιδευμένους και εξοπλισμένους στρατούς του κόσμου. Όμως η στροφή στην εξωτερική πολιτική του Ισραήλ στις αρχές της δεκαετίας του '90, με την έναρξη των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων του Όσλο, επηρέασε άμεσα το στρατό και γενικότερα τον κόσμο του Ισραήλ. Ενδοκοινωνικά φαινόμενα διχασμού μεταξύ κοσμικών και θρησκευτικών Εβραίων, ταλάνιζαν και συνεχίζουν μέχρι και σήμερα να απασχολούν την ισραηλινή κοινωνία.

Η Αραβοϊσραηλινή διαμάχη είναι, ίσως, το βασικότερο γεγονός που διαμόρφωσε το χαρακτήρα της ισραηλινής κοινωνίας. Μιας κοινωνίας που είναι άμεσα συνδεδεμένη και επηρεασμένη από τις στρατιωτικές δυνάμεις, καθώς αυτές παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ζωής των πολιτών. Οι μοναδικές ιστορικές συγκυρίες μέσα από τις οποίες γεννήθηκε το Ισραήλ δημιούργησαν μια πραγματικότητα, στην οποία το μεταφορικό σχήμα «στρατιωτικό έθνος» περιγράφει την απλή καθημερινότητα. Ως αποτέλεσμα του παρατεταμένου αυτού πολέμου, ο στρατός έχει μεγαλύτερη κοινωνική επιρροή στο Ισραήλ, απ' ότι σε άλλες δημοκρατικές κοινωνίες. Μία έκφραση, άλλωστε, της δύναμης του στρατού είναι το γεγονός ότι τόσο πολλοί στρατηγοί μπήκαν στην πολιτική. Η μεγάλη αυτή διένεξη παραδοσιακά χαρακτηρίζεται από ανισορροπία δυνάμεων, τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε έμπυχο υλικό. Επιπλέον, το Ισραήλ εδαφικά είναι πολύ μικρότερο σε σχέση με τα αραβικά κράτη, γεγονός που το κάνει να μειονεκτεί σε στρατιωτικό βάθος. Παρ' όλες όμως τις εν γένει στρατιωτικές του αδυναμίες ο ισραηλινός στρατός (Israeli Defense Forces) κατάφερε με την αυστηρή και ρεαλιστική εκπαίδευση στην οποία υποβάλλει τους στρατιώτες του να καλύψει τις ελλείψεις του, δημιουργώντας έναν αξιόμαχο, υπερσύγχρονο και ποιοτικά ανώτερο στρατό.

Καθοριστικό ρόλο στην οργάνωση του ισραηλινού στρατού, αλλά και γενικότερα στην οικοδόμηση της εθνικής ασφάλειας έπαιξε ο Rabin. Τα τελευταία 40 χρόνια, από διαφορετικές ηγετικές θέσεις κάθε φορά (ως επιτελάρχης 1965-1968, ως πρέσβης του Ισραήλ στις Η.Π.Α. 1968-1973, ως υπουργός αμύνης 1984-1990 και ως πρωθυπουργός 1974-1977 /1992-1995), ο Rabin μπόρεσε και επηρέασε την ισραηλινή πολιτική σκέψη και αντίληψη σε βάθος. Έχοντας διατελέσει πρωθυπουργός του Ισραήλ από το 1974 έως το 1977, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην οργάνωση και την ενίσχυση των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων. Η άσχημη ιστορική συγκυρία που είχε προηγηθεί το 1973 με την αρχική ήττα των ισραηλινών στο πόλεμο του Yom Kippur δίδαξε την τότε πολιτική ηγεσία ότι ήταν επιτακτική ανάγκη ο στρατός να τεθεί σε νέα βάση. Μέσα σ' αυτά τα νέα ιστορικά πλαίσια, η απόκτηση σύγχρονων όπλων, με στόχο την εξισορρόπηση ισχύος, κατά βάση στρατιωτικής, που θα περιόριζε δραστικά την πιθανότητα ενός νέου πολέμου, αποτέλεσε πάγια πολιτική θέση της κυβέρνησης Rabin. Νέα αντιαρματικά όπλα, προηγμένα συστήματα ραντάρ και καινούργια ελικόπτερα έρχονται να προστεθούν στην ισραηλινή στρατιωτική συλλογή.

Ο ισραηλινός στρατός ποτέ δε δέχτηκε τη ξένη βοήθεια στις προσπάθειες οργάνωσης και την εκπαίδευσή του. Γεννήθηκε και εξελίχθηκε μονός του, μέσα από τις ανάγκες της ίδιας της κοινωνίας, αλλά και τις ιστορικές επιταγές της εκάστοτε εποχής. Την εμπειρία και την τεχνογνωσία σε ότι αφορά σε στρατιωτικές στρατηγικές, εξοπλισμούς και πυρηνικά όπλα τις έχει κερδίσει ο ίδιος, περνώντας από επίπονες φάσεις πειραματικών διαδικασιών «δοκιμής» και «σφάλματος». Ειδικά όσον αφορά στους εξοπλισμούς, οι προσπάθειες του Ισραήλ ν' αγοράσει αμυντικά οπλικά συστήματα συνάντησαν δυσκολίες, καθώς οι βασικοί προμηθευτές του φαίνονταν απρόθυμοι κατά καιρούς ν' αναπτύξουν μια σταθερή εμπορική σχέση με την χώρα. Σε πολλές περιπτώσεις, η ανάπτυξη ευκαιριακών εμπορικών δεσμών με χώρες της Δύσης απέδειξαν ότι τέτοιου είδους σχέσεις αποτελούν μέρος του διπλωματικού παιχνιδιού και όχι κινήσεις οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Ο φόβος ότι ο στρατός ενδέχεται να είναι απόλυτα εξαρτημένος από τη Δύση, δίδαξε την ηγεσία του Ισραήλ ότι έπρεπε να βρεθεί άλλος τρόπος εφοδιασμού του στρατού. Η αμυντική, επομένως, βιομηχανία του Ισραήλ γεννήθηκε ακριβώς τη στιγμή που η χώρα καλούνταν ν' αντιμετωπίσει επείγουσες στρατιωτικές ανάγκες. Η άρνηση ξένων δυνάμεων να πουλήσουν όπλα στο Ισραήλ και το συγκριτικά χαμηλότερο κόστος της εγχώριας παραγωγής όπλων, σε αντίθεση με τις δαπανηρές αγορές όπλων άλλων χωρών, οδήγησε στο μεγάλο αυτό στρατιωτικό κι οικονομικό βήμα. Η δημιουργία, όμως, μιας ισχυρής βιομηχανίας παραγωγής όπλων, εκτός από οικονομικά οφέλη θα διαδραμάτιζε στο μέλλον έναν καίριο ρόλο και στην περαιτέρω προσπάθεια εξάπλωσης της μυστικής διπλωματίας. Όπως έμελλε να επιβεβαιώσει η ιστορία, το '80 και '90 η πώληση όπλων και νέων τεχνολογιών έγινε μια από τις αποτελεσματικότερες τεχνικές διπλωματικών και πολιτικών διεκδικήσεων.

Το μεγαλύτερο, όμως, πολιτικό και οικονομικό όφελος είναι ότι το Ισραήλ έπαψε πλέον να επηρεάζεται από δυτικά οπλικά εμπάργκο, καθώς γίνεται ουσιαστικά ο κύριος προμηθευτής όπλων του ίδιου του του στρατού. Εκτός των άλλων, πολύ γρήγορα κατάφερε να γίνει η πέμπτη μεγαλύτερη εξαγωγική δύναμη παραγωγής όπλων σε όλο τον κόσμο και να δημιουργήσει ταυτόχρονα νέες ανατροπές στις ισορροπίες του ελεύθερου ανταγωνισμού στην παγκόσμια αγορά. Με μεγάλες εμπορικές συμφωνίες στη Ρουμάνια, Πολωνία, Κίνα, Φιλιππίνες, Χιλή, Ινδία και Τουρκία έφτασε σήμερα ν' ανταγωνίζεται με επιτυχία τα μεγαλύτερα εργοστάσια παραγωγής οπλικών συστημάτων της Δύσης.

Οι εξαγωγές είναι, ίσως, το ζωτικότερο κομμάτι της πολεμικής βιομηχανίας, δεδομένου ότι οι εγχώριες ανάγκες παραγωγής δεν επαρκούν από μόνες τους για να υποστηρίξουν ένα τόσο μεγάλο οικονομικό βήμα. Η βιωσιμότητα, επομένως, της βιομηχανίας παραγωγής εξοπλισμών εξαρτάται άμεσα από το ποσοστό των εξαγωγών της. Το Ισραήλ εξάγει το 70% της παραγωγής του, ενώ οι ετήσιες αποδοχές του αγγίζουν τα 3 δισ.\$ το χρόνο καθιστώντας το μια από τις μεγαλύτερες δυνάμεις παγκοσμίως στον τομέα των εξοπλιστικών συστημάτων.

Επιπλέον, η δημιουργία μιας ισχυρής βιομηχανίας παραγωγής όπλων βοήθησε στην περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας με τη δημιουργία δεκάδων νέων θέσεων εργασίας. Η ίδρυση σύγχρονων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων εξασφαλίζει τη σωστή και ποιοτική εκπαίδευση των φοιτητών, οι οποίοι στο μέλλον θα έχουν τα κατάλληλα προσόντα και την απαραίτητη τεχνογνωσία προκειμένου να στελεχώσουν τα αμυντικά εργοστάσια παραγωγής. Το μεγαλύτερο, όμως, μυστικό της επιτυχίας της ισραηλινής βιομηχανίας όπλων έγκειται στην άμεση συνεργασία που έχει με την πανεπιστημιακή κοινότητα και το στρατό. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας είναι η ανάπτυξη ενός τριγωνικού δικτύου ενημέρωσης γύρω από τις νέες τεχνολογίες και προοπτικές με τελικό αποδέκτη το IDF, γεγονός που κάνει τα νέα οπλικά συστήματα τεχνολογικά πιο προηγμένα και κατ'επέκταση τον ισραηλινό στρατό αποτελεσματικότερο.

Το Ισραήλ στηρίζει τη στρατιωτική του δομή στους νέους στρατολογημένους, έφεδρους και εθελοντές και ελάχιστα σε μισθοφόρους. Θετικό αποτέλεσμα αυτής της στρατιωτικής πολιτικής είναι η εξοικονόμηση επιπλέον πόρων (εφόσον δεν απασχολούνται μισθοφόροι), οι οποίοι διατίθενται στη στρατιωτική εκπαίδευση των Ισραηλινών και την επιπρόσθετη οικονομική ενίσχυση της πολεμικής βιομηχανίας της χώρας (για τις ανάγκες του στρατού δαπανάται το 9.4% του ετήσιου προϋπολογισμού του κράτους).

Μετά όμως από 50 χρόνια ζωής ο ισραηλινός στρατός φαίνεται να έχει ανάγκη από ανανέωση, όχι τόσο στρατιωτική όσο ηθική. Η συμφωνία του Όσλο παράλληλα με την όλο και μεγαλύτερη επιρροή του μετασιωνιστικού ρεύματος στις αρχές του '90, επηρέασαν άμεσα όχι μόνο το στρατό, αλλά και ολόκληρη την κοινωνία. Αναμφισβήτητα, η εξυγίανση ενός θεσμού που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καθημερινότητα του Ισραήλ, παίζει καταλυτικό ρόλο στη διαδικασία επαναπροσδιορισμού της κοινωνίας. Έτσι, αργά η γρήγορα θα άρχιζαν να διαφαίνονται σημάδια διχασμού. Η ανάγκη, επομένως, ενός κώδικα αξιών, που θα στόχευε στην ιδεολογική ενοποίηση του στρατού και γενικότερα των πολιτών, κρίθηκε απαραίτητη. Ο κώδικας ηθικής του IDF σχεδιάστηκε για να αποτελέσει το «Σύμβολο της Πίστewας», το συνεκτικό κρίκο μεταξύ της ισραηλινής κοινωνίας και του στρατού. Ωστόσο, όμως, παρά τις προσδοκίες για συνοχή ο κώδικας δε μπόρεσε ν' ανταποκριθεί ικανοποιητικά στο ρόλο του. Ένα φαινόμενο που ανησυχεί τους Ισραηλινούς αξιωματούχους ασφαλείας και αντικατασκοπίας είναι η τάση πολιτικοποίησης που επικρατεί στο στρατό και σε άλλες δυνάμεις ασφαλείας και είχε ως αποτέλεσμα να αναπτυχθεί μέσα στους κόλπους του IDF μια νέα ομάδα πολιτών-στρατιωτών, οι λεγόμενοι αντιρρησίες συνείδησης, που θα επιδείνωναν τη ρήξη μεταξύ των κοσμικών Εβραίων και των θρησκευόμενων. Ύστερα από την υπογραφή της «Διακήρυξης των Αρχών» το 1993 και τα πολιτικά γεγονότα που την ακολούθησαν, η προσδοκία της Παλαιστινιακής Αρχής ότι θα κέρδιζε τον έλεγχο των εδαφών της Ιουδαίας και της Σαμάρειας ήγειρε αντιδράσεις σε μια μεγάλη μερίδα του στρατού η οποία, όντας κατά των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων, αρνήθηκε να συμμετάσχει στα βήματα αναδίπλωσης του ισραηλινού στρατού στις περιοχές αυτές. Επιπλέον, η μαχητική τάση που επικρατεί στο IDF και άλλες δυνάμεις ασφαλείας, θα μπορούσε να οδηγήσει σε βίαια επεισόδια στα Παλαιστινιακά εδάφη, ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην προσφορά των υπηρεσιών του στρατού στις επιχειρήσεις αποχώρησης των εποίκων.

Δέκα χρόνια μετά το θάνατο του Rabin και την αποτυχία των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων του Όσλο, η ισραηλινή κοινωνία εξακολουθεί να είναι πολιτικά και ιδεολογικά διηρημένη, σχετικά με το θέμα της αποχώρησης των εποίκων από τη Γάζα. Παραδείγματα βίας Εβραίων κατά Εβραίων, απόρροια αυτού του διχασμού, ανησυχούν το στρατό ο οποίος παίρνοντας σοβαρά αυτή την απειλή, προσπαθεί να προλάβει δυσάρεστες καταστάσεις και σκέφτεται να λάβει μετρά περιορισμού του εβραϊκού φονταμενταλισμού, αποκλείοντας από τη στρατιωτική θητεία νέους και νέες που θεωρούνται ότι υπονομεύουν τις αρχές και το κράτος. Τα πράγματα μπορεί να λάβουν ανεξέλεγκτη τροπή στην περίπτωση που ο Sharon, μετά από νίκη του στις γενικές εκλογές του Μαρτίου 2006, αποφασίσει να προχωρήσει σε αποχώρηση από τη Δυτική Όχθη, καθώς, αποτελεί για τους Εβραίους «Ιερή Γη».

Σήμερα ο Sharon με το νέο του κόμμα «Εθνική Ευθύνη» ευελπιστεί να ηγηθεί της λαϊκής πλειοψηφίας του Ισραήλ. Με την επιθυμία προσδιορισμού οριστικών συνόρων στο πλαίσιο μιας συμφωνίας που θα βασίζεται στον «Οδικό Χάρτη» και με τα διπλωματικά βήματα αποχώρησης των εποίκων από τη Γάζα και τη Δυτική Όχθη θα βαδίσει προς τις εκλογές του Μαρτίου 2006. Τελικά, όμως, θα μπορέσει να εξασφαλίσει τη μέγιστη δυνατή συναίνεση του ισραηλινού λαού για την οριστική διευθέτηση του Παλαιστινιακού, εξασφαλίζοντας παράλληλα και τη δική του υστεροφημία, ή θα δούμε για ακόμη μια φορά να αναβιώνουν επεισόδια βίας από φανατικούς Εβραίους;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ Γεράσιμου Μακρή:

ΙΣΛΑΜ: ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ, ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ & ΤΑΣΕΙΣ, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004.

Το παρόν βιβλίο παρουσιάζει την ιστορία, τα δογματικά θεμέλια και την εξέλιξη του Ισλάμ, από την εμφάνισή του τον 7^ο μ.Χ. μέχρι και τη σύγχρονη εποχή. Παράλληλα, αναλύονται τα φαινόμενα του ισλαμικού εκσυγχρονισμού και του ισλαμισμού, δύο χαρακτηριστικές και διαφορετικές εκφάνσεις του Ισλάμ ως πολιτικής και κοινωνικής τάξης, τα οποία χαρακτηρίζουν την πορεία του κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα. Η έρευνα εμπλουτίζεται από πλούσια εθνογραφικά παραδείγματα από διαφορετικές ισλαμικές κοινωνίες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής.

Ο Γεράσιμος Μακρής, καθηγητής κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, επιχειρεί με το βιβλίο «Ισλάμ: πεποιθήσεις, πρακτικές και τάσεις» να παρουσιάσει στο ευρύ κοινό ένα από τα πιο πολυσυζητημένα, αλλά ταυτόχρονα εν πολλοίς άγνωστα, θέματα της σύγχρονης διεθνούς κοινωνίας: το ερώτημα «Τί είναι Ισλάμ;». Ένα ερώτημα ιδιαίτερα περίπλοκο, το οποίο για να απαντηθεί απαιτεί την καταγραφή της ισλαμικής ιστορίας και των επιμέρους συστατικών της στοιχείων από την αρχική τους εμφάνιση πριν από περίπου δεκατρείς αιώνες και την εξέλιξή τους μέχρι τις ημέρες μας,

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει στην εισαγωγή της μελέτης, το Ισλάμ αποτελεί σήμερα τη θρησκεία ενός και πλέον δισεκατομμυρίου ανθρώπων παγκοσμίως, με αυξητικούς ρυθμούς μεγαλύτερους από αυτούς των άλλων τριών μεγάλων θρησκειών- Χριστιανισμός, Βουδισμός, Ινδουισμός. Παρ' όλα αυτά, αν και η ισλαμική παράδοση δεν είναι παντελώς άγνωστη στις μη ισλαμικές κοινωνίες, ο τρόπος που αυτή αντιμετωπίζεται αποτελεί ένα κράμα στερεοτύπων, εθνικών φόβων και μιας αλήθειας στρεβλωμένης από τα διεθνή Μ.Μ.Ε. που παρουσιάζουν τον ισλαμικό κόσμο ως έναν κόσμο σκοταδισμού, οπισθοδρομικότητας και κατάφωρης παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι αιτίες αυτού του φαινομένου αναζητούνται και ανάγονται στην παραδοσιακή αντιπαλότητα των ισλαμικών με τις μη ισλαμικές κοινωνίες από την εποχή της εμφάνισης του Ισλάμ, στην έλλειψη βαθιάς γνώσης αυτής της παράδοσης αλλά και στην πρόσφατη ανάγκη κάλυψης του γεωστρατηγικού κενού του «αντιπάλου», μετά την πτώση του ανατολικού μπλοκ.

Το Ισλάμ εμφανίστηκε εξ αρχής, ταυτόχρονα ως θρησκευτική πίστη και ως πολιτική τάξη. Επρόκειτο για μια γεωγραφικά καθορισμένη έκταση όπου κυβερνούσε ο ισλαμικός νόμος (*shari'a*). Βασικός στόχος του βιβλίου, είναι να εξεταστεί το Ισλάμ ως ολότητα, ως φαντασική ενότητα και Κοινωνία των Πιστών (*umma*), ανάλογη του πρώτου και μοναδικού, αυθεντικού μοντέλου ισλαμικής πολιτείας που ίδρυσε ο *Muhammad ibn Abd Allah* το 622 μ.Χ. στη Μεδίνα. Αρχικά λοιπόν, παρουσιάζονται τα θεμελιακά στοιχεία της ισλαμικής παράδοσης που βρίσκονται σε συνεχή διαλεκτική σχέση με αυτή, την επηρεάζουν και επηρεάζονται από αυτή. Μια παράδοση με ελαστικότητα, ευέλικτη, που κατάφερε να προσαρμόζεται στις εκάστοτε πολιτικές συνθήκες και ιστορικές συγκυρίες και να πραγματώνεται με πολύ διαφορετικούς τρόπους σε τοπικό επίπεδο, διατηρώντας πάντα το στοιχείο της παγκοσμιότητας που οραματίζεται.

Η διαρκής εξέλιξη συνυπάρχει με τη συστηματική αναφορά στο παρελθόν, καθώς σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν πριν από δεκατρείς περίπου αιώνες, συνεχίζουν να επηρεάζουν τον ισλαμικό κόσμο αλλά και τη διεθνή κοινωνία συνολικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του φαινομένου αποτελεί η διάκριση και η σύγκρουση μεταξύ Σουνιτών και Σιιτών μουσουλμάνων που έχει τις ρίζες της στη διαμάχη για τη διαδοχή του Μωάμεθ μεταξύ των εξ αίματος συγγενών και των πιστών συντρόφων του, ακριβώς μετά το θάνατό του.

Μετά την περίοδο της θεαματικής εξάπλωσης του Ισλάμ από τον 7^ο ως τον 11^ο αιώνα, έρχεται η αντίδραση των ευρωπαϊκών κοινωνιών με την ανακατάληψη της Ισπανίας και της Ιταλίας, τις Σταυροφορίες και την ανάδυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η διάλυση της τελευταίας οδηγεί στην οριστική κατάτμηση του αραβικού κόσμου και στην αποικιοκρατία που λήγει με την ανάδυση των σύγχρονων εθνών-κρατών, τα οποία απομάκρυναν ακόμα περισσότερο –χωρίς όμως να αποδυναμώσουν οριστικά- το ζητούμενο της υπερεθνικής *umma* υπό την εξουσία του ισλαμικού νόμου.

Η φαντασική ενότητα δεν υφίσταται ως μια απλή, αφηρημένη έννοια αλλά βασίζεται σε στέρεα δογματικά θεμέλια που αποτελούν το θεωρητικό υπόβαθρο της *shari'a* και των «5 στύλων του Ισλάμ», των βασικών αρχών που πρέπει να ακολουθούν οι πιστοί. Το βασικό δογματικό θεμέλιο του Ισλάμ είναι το *Qur'an*, το ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων, στο οποίο πιστεύεται ότι περιέχεται αυτούσιος ο Λόγος του Θεού και το οποίο θεωρείται κορωνίδα και τελείωση της αρχέτυπης μονοθεϊστικής θρησκείας που παραδόθηκε από το Θεό στον Αβραάμ, το Μωυσή, τον Ιησού και το Μωάμεθ. Τα δύο επόμενα βασικά δογματικά θεμέλια του Ισλάμ είναι η *al-hadith* ή *sunna* και η *qiyas* ή *ijtihad*. Η *al-hadith* ή *sunna*, είναι το σύνολο των καταγεγραμμένων πρακτικών που ακολούθησε ο Μωάμεθ για τη μεταρρύθμιση της υπάρχουσας κατάστασης στην Αραβία του 7^{ου} αιώνα. Η *qiyas* ή *ijtihad* είναι η κατ' αναλογία επιχειρηματολογία σχετικά με ζητήματα που προκύπτουν από την ερμηνεία του νόμου. Τα δύο αυτά θεμέλια αποτελούν το πλαίσιο ορισμού της *umma* και δημιουργούν έντονες πολιτικές προεκτάσεις ανάλογα με τις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες. Τέλος, η έννοια της *ijma*, της απόλυτης ομοιογένειας των πιστών, κατατείνει στο ιδεατό μοντέλο της *umma*, όπου όλοι είναι ίσοι απέναντι στο Θεό, δεν υπάρχει η έννοια θρησκευτικής ιεραρχίας ή ιερατείου (μεσαζόντων μεταξύ Θεού και πιστών) και το άτομο έχει αποκλειστική σχέση του «ανήκειν» με την Κοινότητα.

Στο σημείο αυτό αναλύεται η σχέση της *umma* με την κοινωνία, το κράτος και την πολιτισμική διαφορετικότητα των πιστών και αποδεικνύεται πως πρόκειται για μια ευρεία, υπερεθνική, πολιτισμική παράδοση και όχι για μια στενά ορισμένη θρησκεία. Έτσι, η φαντασική ενότητα της *umma* ντύνεται έναν εξω-ιστορικό μανδύα και δεν υφίσταται τη φθορά του χρόνου. Έχει κάποια χαρακτηριστικά που της επιτρέπουν να συνυπάρχει με τις σύγχρονες εθνικές διαιρέσεις και πολιτισμικές διαφορές χωρίς να παύσει να απευθύνεται σε υπερεθνικό επίπεδο. Οι διαφορετικές αντιλήψεις και η πραγμάτωση του ισλαμικού λόγου σε τοπικό επίπεδο από τη μια, και οι βασικές αρχές που διαμορφώνουν ένα ευμετάβλητο πλαίσιο παγκοσμιότητας από την άλλη, ζυμώνονται μαζί με την κοινή κληρονομιά του παρελθόντος, δημιουργώντας την εκάστοτε ισλαμική πραγματικότητα. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η «εξουσία της γνώσης»: οι θεολόγοι νομοδιδάσκαλοι (*ulama*), θεματοφύλακες των ιερών κειμένων και ειδικοί επί της «παραγωγής ορθοδοξίας», οι οποίοι είχαν και σημαντική πολιτική δύναμη. Το σύστημα της εκπαίδευσης στην εποχή πριν και μετά την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία, ο θεσμός της *madrasa*, ένας τύπος ισλαμικού πανεπιστημίου όπου διδάσκονταν οι ισλαμικές επιστήμες από τον 11^ο αιώνα και η ριζική μεταβολή στο σύστημα και τις δομές της εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας. Τέλος, η σημαντική δύναμη και θέση της προφορικής παράδοσης, που πηγάζει από την ίδια τη φύση του ισλαμικού νόμου (*Qur'an* σημαίνει απαγγελία) και από την ανάγκη της φυσικής παρουσίας ενός νομοδιδασκάλου κατά την ερμηνεία του, έχει αναγάγει την αραβική σε μια σχεδόν ιερή γλώσσα.

Η ανάλυση συνεχίζεται με την παρουσίαση και τη συστηματική περιγραφή των «5 Στύλων του Ισλάμ», των βασικών αρχών που οι μουσουλμάνοι πιστοί πρέπει να ακολουθούν σε καθημερινή βάση. Αυτές οι αρχές είναι η ομολογία της πίστης (*Shahada*), που αποτελεί τη βάση για διαχωρισμό του κόσμου σε «γη του Ισλάμ» και «γη του πολέμου», η τελετουργική προσευχή (*Salat*), που ο πιστός οφείλει να επαναλαμβάνει πέντε φορές κατά τη διάρκεια της ημέρας και σε συγκεκριμένες ώρες, η ελεημοσύνη (*Zakat*), που αποτελεί ένα είδος φόρου επί συγκεκριμένων αγαθών, τα οποία στη συνέχεια μοιράζονται σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού, η νηστεία του Ραμαζανιού (*al-Sawm*), που τα τελευταία χρόνια λαμβάνει ιδιαίτερα σημαντικές πολιτικές διαστάσεις και χαρακτηρίζεται από έξαρση της βίας ειδικά στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη και, τέλος, το προσκύνημα στη Μέκκα (*Hajj*), το οποίο κάθε πιστός οφείλει να πραγματοποιήσει έστω και μία μόνο φορά στη ζωή του. Πέρα από τη λεπτομερή ανάλυση των εν λόγω διαδικασιών και τελετουργιών οι οποίες ακολουθούνται κατά γράμμα από τους πιστούς, ο συγγραφέας παραθέτει πλούσια εθνογραφικά παραδείγματα που αποτυπώνουν με πολύ γλαφυρό τρόπο τις μορφές που παίρνει η παράδοση σε τοπικό επίπεδο, διατηρώντας ταυτόχρονα αυτούσια τη λατρευτική διαδικασία. Σε αυτό το σημείο της πραγματείας του, ο συγγραφέας προσθέτει και αυτό που από πολλούς θεωρείται ο «έκτος στύλος του Ισλάμ», το *jihad* ή αλλιώς «ιερός πόλεμος». Όπως εξηγεί ο κ. Μακρής, η έννοια του ιερού πολέμου αναφέρεται κατ' αρχάς σε μια προσωπική προσπάθεια του πιστού για πνευματική τελείωση («μεγάλο *jihad*») και σε δεύτερο επίπεδο σε μια προσπάθεια διαφύλαξης της πίστης του από τους αλλόθρησκους («μικρότερο *jihad*»).

Εκτός από το Ισλάμ των τύπων και των θεολογικών, νομικών αναλύσεων, υπάρχει και άλλη μια, εξίσου σημαντική και άρτια θεμελιωμένη φιλοσοφικά, όψη της ισλαμικής παράδοσης που απευθύνεται σε διαφορετικές ανάγκες του πιστού, κυρίως στις ανάγκες του για πιο άμεση επαφή με το Θεό. Πρόκειται για τον ισλαμικό μυστικισμό, τον οποίο ο συγγραφέας προσεγγίζει από κάθε σκοπιά, εμπλουτίζοντας και εδώ την ανάλυση με πλούσιο εθνογραφικό υλικό. Οι *sufi*, οι αποκαλούμενοι άγιοι του Ισλάμ, εκπροσωπούν τον εσωτερικό δρόμο προς το Θεό μέσω μιας εσωτερικής αντίληψης της κοινωνικής πραγματικότητας και της προσωπικής ωρίμασης με πνευματικές και σωματικές ασκήσεις, εν αντιθέσει με την αναζήτηση της τελείωσης στην αρτιότητα του ιερού κειμένου.

Με την ολοκλήρωση της παρουσίασης των σημαντικότερων θεμελιών, τελετουργιών και πρακτικών της ισλαμικής παράδοσης, ο συγγραφέας στρέφεται στην ενδελεχή έρευνα δύο τρόπων δράσης ή ύπαρξης, οι οποίοι έχουν εμφανιστεί στη σύγχρονη εποχή και οι οποίοι εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο πολιτικής αντίληψης και πρακτικής που χαρακτηρίζει τον ισλαμικό κόσμο στις μέρες μας. Χωρίς να κατηγοριοποιεί και να συμπαρασύρει το σύνολο του ισλαμικού κόσμου σε αυτή την υποτυπώδη τυπολογία, παρουσιάζει τα φαινόμενα του ισλαμικού εκσυγχρονισμού και του ισλαμισμού με κριτική ματιά και στο πλαίσιο πάντα των εθνογραφικών παραδειγμάτων που χαρακτηρίζουν το σύνολο του παρόντος έργου.

Το κίνημα του ισλαμικού εκσυγχρονισμού, υποστηρίζει, πρέπει να γίνει κατανοητό ως ένα κίνημα «επιστροφής» στις ρίζες της ισλαμικής παράδοσης με τρόπο που να προάγει τον εκσυγχρονισμό των ισλαμικών κοινωνιών μέσω της υιοθέτησης ευρωπαϊκών μοντέλων οργάνωσης της κοινωνικής ζωής, αλλά και ως κίνημα ανάδειξης του Ισλάμ σε κατεξοχήν εκσυγχρονιστική ιδεολογία. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται οι κύριοι εκφραστές του εκσυγχρονιστικού κινήματος, οι θέσεις, οι δράσεις τους και οι συνεχιστές της παράδοσής τους, ενώ στη συνέχεια επιχειρείται μια κριτική του ισλαμικού εκσυγχρονισμού ως πολιτικού κινήματος και ως ιδεολογικού ρεύματος. Αναζητούνται, ακόμα, οι λόγοι εκείνοι που οδήγησαν στην αποτυχία του κινήματος αυτού και στην αδυναμία του να κινητοποιήσει τον ισλαμικό κόσμο μαζικά αλλά και στο ενδεχόμενο αυτή η αδυναμία να οδήγησε στο επόμενο υπό μελέτη φαινόμενο, αυτό το ισλαμισμό.

Το φαινόμενο του ισλαμισμού προσεγγίζεται αρχικά από τη σκοπιά της ορολογίας και σε ένα δεύτερο επίπεδο από τη σκοπιά του οράματος μιας «παγκόσμιας ισλαμικής κοινωνίας». Έτσι, ο όρος ισλαμισμός έχει άλλο εννοιολογικό περιεχόμενο για τα ισλαμιστικά κινήματα από αυτό που οι δυτικοί αναλυτές του προσδίδουν. Αφορά το Ισλάμ ως μια θεϊκή αποκάλυψη της οποίας τα διατάγματα δεν υπόκεινται σε ευκαιριακές προσαρμογές αλλά επιβάλλονται δια νόμου σε ένα νόμιμο ισλαμικό κράτος. Το όραμα αυτό εμπνέεται από την ιστορική πραγματικότητα της Μεδίνας και ο ισλαμισμός θεωρείται η μοναδική, θεϊκά νομιμοποιημένη, απάντηση στη δυτική ηγεμονία αλλά και στις διεφθαρμένες κυβερνήσεις των μουσουλμανικών κρατών.

Ιστορικά, όπως και το Ισλάμ, ο ισλαμισμός έχει έναν καθολικό και υπερεθνικό χαρακτήρα με την έννοια ότι απευθύνεται σε όλους τους μουσουλμάνους αλλά παίρνει ιδιαίτερες μορφές όταν εμφανίζεται σε συγκεκριμένα επίπεδα χώρου και χρόνου. Σύμφωνα με την ανάλυση, ο καθολικός και υπερεθνικός χαρακτήρας του ισλαμισμού έγκειται σε πέντε βασικά χαρακτηριστικά τα οποία απαντώνται σε όλα τα ισλαμιστικά κινήματα. Αρχικά, στο κοινό, κεντρικό εγχείρημα εγκαθίδρυσης ισλαμικών κρατών στις υφιστάμενες μουσουλμανικές κοινωνίες. Δεύτερον, στην προσέγγιση της νεωτερικότητας με διάθεση αυτή να «ισλαμοποιηθεί» υπέρ της περαιτέρω ανάπτυξης του Ισλάμ. Τρίτον, στο γεγονός ότι ο εχθρός εμφανίζεται παντού και πάντα ο ίδιος: πρόκειται για την ηγεμονική Δύση και για την αποκάλυπτη συνεργασία των άπιστων κυβερνήσεων που συνεργάζονται μαζί της. Τέταρτον, στο γεγονός ότι σε όλες του τις εκφάνσεις εμφανίζεται ως δυναμικός πολέμιος των οποιωνδήποτε μυστικιστικών τάσεων, είτε σουφιστικών αδελφοτήτων, είτε λατρείας αγίων και εκστατικών τελετών. Πέμπτον, γιατί παίρνει σαφείς θέσεις αναφορικά με τη θέση του ατόμου στην ισλαμική κοινωνία αλλά και για τις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων.

Αντίθετα, σε τοπικό επίπεδο ο ισλαμισμός, ανάλογα με τη σχέση του με τις περιφερειακές εξουσιαστικές δομές και το βαθμό που επηρεάζεται και επηρεάζει την εκάστοτε κοινωνία, παρουσιάζει μορφικές διαφοροποιήσεις. Οι διαφορετικές αντιλήψεις των Σουνιτών από τους Σίτες ισλαμιστές, οι θέσεις που οι διάφορες ομάδες υιοθετούν σε περίπτωση ανάληψης της εξουσίας, η θέση που κατέχει ο εθνικισμός στην ιδεολογία τους, οι απόψεις περί των θεσμών της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και του πλουραλισμού και η συμμετοχή τους σε αυτούς τους θεσμούς αλλά και ο ρόλος και η σημασία της βίας στην ιδεολογία τους ως προς τις υπόλοιπες δραστηριότητές τους, είναι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους δεν μπορούν να κατηγοριοποιηθούν αβίαστα όλες οι ισλαμιστικές ομάδες.

ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νέα πολιτική δολοφονία στο Λίβανο

Λίγες εβδομάδες μετά την πρώτη έκθεση Mehlis που αφήνει αιχμές για εμπλοκή της Συρίας στη δολοφονία, το Φεβρουάριο, του πρώην πρωθυπουργού του Λιβάνου, Rafik Hariri και μόλις λίγες ώρες πριν μια δεύτερη έκθεση ανάλογου περιεχομένου κατατεθεί στο Συμβούλιο Ασφαλείας, σκοτώθηκε ο Gebran Tueni από μία έκρηξη παγιδευμένου αυτοκινήτου στη Βηρυτό. Ο Tueni που ήταν μέλος του Κοινοβουλίου και εκδότης της εφημερίδας An-Nahar, υπήρξε ένας από τους πιο σφοδρούς επικριτές της Συρίας και είχε πρωτοστατήσει στις διαδηλώσεις που ακολούθησαν το θάνατο του Hariri και οδήγησαν στην αποχώρηση των συριακών στρατευμάτων μετά από μια συνεχή παρουσία σχεδόν τριών δεκαετιών. Ήταν η τρίτη κατά σειρά δολοφονία αντι-σύρων προσωπικοτήτων μετά το Hariri. Αν και την ευθύνη ανέλαβε μια άγνωστη ομάδα που αυτοαποκαλείται "Αγωνιστές για την Ενότητα και την Ελευθερία της Ανατολικής Μεσογείου", οι περισσότεροι μέσα στο Λίβανο αλλά και στη διεθνή κοινότητα κατηγορούν ευθέως τη Συρία, την ίδια στιγμή που η κηδεία του Tueni συνοδεύεται από πολυπληθείς αντι-συριακές διαδηλώσεις. Από την άλλη, η Συρία αρνείται κάθε ανάμειξη και τονίζει ότι η χρονική στιγμή που επιλέχτηκε αποσκοπεί στο να πληγεί η εικόνα της χώρας τώρα που η επιτροπή Mehlis εξετάζει την υπόθεση Hariri.

Η δολοφονία του Tueni έρχεται να δυναμιτίσει περαιτέρω την ήδη τεταμένη κατάσταση τόσο στη Συρία όσο και στο Λίβανο. Η πρώτη, αντιμέτωπη με τις συνεχείς πιέσεις από τη Δύση και τη μείωση της επιρροής της στο μέχρι πρότινος "δορυφόρο" της, καλείται να διαλέξει μεταξύ του δρόμου της Λιβύης (άνευ όρων συνεργασία με τον Ο.Η.Ε. και τις Η.Π.Α. μετά από πολύχρονες κυρώσεις) και της τύχης του

Ιράκ (στρατιωτική επέμβαση των Η.Π.Α.). Στον Λίβανο, από την άλλη, η στάση αναμονής που επέδειξαν οι πολιτικές δυνάμεις των τριών κοινοτήτων μέχρι να εκδοθεί το τελικό πόρισμα της επιτροπής Mehlis, κινδυνεύει να ανατραπεί καθώς πέντε μέλη της κυβέρνησης του Fouad Siniora αποχώρησαν, όταν ο τελευταίος κάλεσε τον Ο.Η.Ε. να ερευνήσει τη νέα δολοφονία.

Ο φιλο-σύρος πρόεδρος Emile Lahoud, η ανανέωση της θητείας του οποίου το Σεπτέμβριο του 2004 πυροδότησε αντιδράσεις που κορυφώθηκαν με τη δολοφονία του Hariri, θα είναι πιθανόν το πρώτο "θύμα". Μέχρι σήμερα καμία παράταξη δεν έχει ζητήσει σοβαρά την παραίτησή του παρ' όλο που υπάρχουν ενδείξεις για εμπλοκή του στη δολοφονία του πρώην πρωθυπουργού καθώς 3 λεπτά πριν από την έκρηξη δέχτηκε τηλεφώνημα, από τον τόπο της επίθεσης, από το Mahmoud Abdel-AI, μέλος της φιλο-συριακής οργάνωσης Al Ahabash. Ένα ζήτημα όπως η ανάδειξη νέου προέδρου απαιτεί την ευρεία συναίνεση μεταξύ των Χριστιανών, των Σουνιτών και των Σιιτών. Δεδομένου ότι την πλειοψηφία στο Κοινοβούλιο έχουν αντι-συριακές ομάδες, ενώ παράλληλα, όπως είναι εμφανές, η τώσων χρόνων δραστηριοποίηση της Συρίας στην πολιτική του Λιβάνου και η διείσδυση της στις μυστικές υπηρεσίες και ως εκ τούτου οι στενές σχέσεις που έχει με κάποιους πολιτικούς παράγοντες, δεν μπορούν να αναιρεθούν σε λίγους μήνες, η αλλαγή του προέδρου τη δεδομένη στιγμή μπορεί να σταθεί ως αφορμή για μια γενική αμφισβήτηση της λεπτής -συναινετικής- ισορροπίας μεταξύ των τριών κοινοτήτων που διατηρεί την ειρήνη στη χώρα μετά το τέλος του δεκαπενταετούς εμφυλίου, το 1990.

Το Darfur κατακυλά (ξανά) στο χάος

«Είχαμε μια περίοδο σχετικής ηρεμίας από τον Απρίλιο, όμως τις τελευταίες εβδομάδες τα πράγματα έχουν χειροτερέψει», εξηγεί ο ειδικός απεσταλμένος του Ο.Η.Ε. στο Σουδάν, Jan Pronk, για να περιγράψει τη σημερινή κατάσταση στο Darfur. Η ανακωχή του Απριλίου 2004 έχει επανειλημμένως παραβιαστεί. Ο έβδομος γύρος διαπραγματεύσεων, που ξεκίνησε στις 29 Νοεμβρίου 2005, θα προσπαθήσει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επιβολή ενός consensus όσον αφορά τον τρόπο διοίκησης του Darfur μακροπρόθεσμα, εστιάζοντας στη διανομή εξουσιών και πλούτου μεταξύ των κατοίκων του και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης του Khartoum. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, τόσο η κυβερνητική πλευρά όσο και η πλευρά των επαναστατών έχουν χάσει τον έλεγχο των στρατιωτικών υποστηρικτών τους. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με μια διάσπαση στις τάξεις των επαναστατών, έχουν οδηγήσει την περιοχή του Βόρειου Darfur στην απόλυτη αναρχία εδώ και έξι περίπου εβδομάδες. Σε απάντηση για τις επιθέσεις των επαναστατών στο χωριό Almallam, ο κυβερνητικός στρατός επιτέθηκε σε 50 χωριά, με αποτέλεσμα όλο και περισσότεροι πρόσφυγες να καταφεύγουν σε διάφορα στρατόπεδα ανθρωπιστικής βοήθειας για να προστατευθούν από τις επιθέσεις και των δύο πλευρών. Μέχρι σήμερα, η βία στο Darfur έχει οδηγήσει σε πάνω από 180.000 θανάτους και έχει αναγκάσει πάνω από 2.000.000 ανθρώπους να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

Επίθεση αυτοκτονίας στη Netanya (Ισραήλ) εκθέτει τη Συρία

Η Ισλαμική Τζιχάντ ανέλαβε την ευθύνη για την επίθεση αυτοκτονίας που σημειώθηκε στις 6 Δεκεμβρίου στην πόλη Netanya του Ισραήλ. Αποτελεί την πέμπτη κατά σειρά επίθεση μετά την κήρυξη της -ανεπίσημης- κατάπαυσης πυρός, το Φεβρουάριο. Ο εκπρόσωπος του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας του Λευκού Οίκου, Frederick Jones, καταδικάζοντας την επίθεση, άφησε αιχμές εναντίον της Συρίας, καλώντας τη να κλείσει τα γραφεία της οργάνωσης που βρίσκονται στη χώρα. Ανάλογη αναφορά υπήρξε και στην ανακοίνωση που έκανε ο Kofi Annan εκ μέρους του Κουαρτέτου (Η.Π.Α., Ε.Ε., Ρωσία, Ο.Η.Ε.), ενώ, το Συμβούλιο Ασφαλείας, δεν κατάφερε να καταλήξει σε κοινή δήλωση για το γεγονός, λόγω διαφωνιών μεταξύ των Η.Π.Α. και της Αλγερίας. Αμερικανοί αξιωματούχοι ανέφεραν ότι η κύρια αιτία της διαφωνίας ήταν η άρνηση της Αλγερίας να γίνει κάποια νύξη για το ρόλο της Συρίας. Εντωμεταξύ, μέλος της Ισλαμικής Τζιχάντ αρνήθηκε ότι η Συρία είχε οποιαδήποτε εμπλοκή στην επίθεση.

Πίνακας από το περιοδικό Foreign Policy, Karnege Endowment for International Peace,
Τεύχος: From Victory to Success, Afterwar Policy in Iraq

Αν δεν πετύχεις από την αρχή: Εδραίωση Έθνους από τις Η.Π.Α., 1898-2003

Χώρα- Στόχος	Πληθυσμός	Χρόνια	Μονομερής ή πολυμερής	Ενδιάμεση Διοίκηση	Δημοκρατία μετά από 10 χρόνια?
Αφγανιστάν	26,8 εκ.	2001-σήμερα	Πολυμερής	Διοίκηση Ο.Η.Ε.	-
Αϊτή	7 εκ.	1994-96	Πολυμερής	Τοπική Διοίκηση	Όχι
Παναμάς	2,3 εκ.	1989	Μονομερής	Τοπική Διοίκηση	Ναι
Γρενάδα	92 χιλ.	1983	Μονομερής	Τοπική Διοίκηση	Ναι
Καμπότζη	7 εκ.	1970-73	Μονομερής	Καθεστώς-τοποτηρητής των Η.Π.Α.	Όχι
Νότιο Βιετνάμ	19 εκ.	1964-73	Μονομερής	Καθεστώς-τοποτηρητής των Η.Π.Α.	Όχι
Δομινικανή Δημοκρατία	3,8 εκ.	1965-66	Μονομερής	Καθεστώς-τοποτηρητής των Η.Π.Α.	Όχι
Ιαπωνία	72 εκ.	1945-52	Και τα δύο*	Άμεση Διοίκηση Η.Π.Α.	Ναι
Δυτική Γερμανία	46 εκ.	1945-49	Πολυμερής	Πολυμερής Διοίκηση	Ναι
Δομινικανή Δημοκρατία	895 χιλ.	1916-24	Μονομερής	Άμεση Διοίκηση Η.Π.Α.	Όχι
Κούβα	2,8 εκ.	1917-22	Μονομερής	Καθεστώς-τοποτηρητής των Η.Π.Α.	Όχι
Αϊτή	2 εκ.	1915-34	Μονομερής	Καθεστώς-τοποτηρητής των Η.Π.Α.	Όχι
Νικαράγουα	620 εκ	1909-33	Μονομερής	Καθεστώς-τοποτηρητής των Η.Π.Α.	Όχι
Κούβα	2 εκ	1906-09	Μονομερής	Άμεση Διοίκηση Η.Π.Α.	Όχι
Παναμάς	450 χιλ	1903-36	Μονομερής	Καθεστώς-τοποτηρητής των Η.Π.Α.	Όχι
Κούβα	1,6 εκ.	1898-1902	Μονομερής	Άμεση Διοίκηση Η.Π.Α.	Όχι

* Οι Η.Π.Α. κέρδισαν τον πόλεμο ως μέρος μίας νικηφόρας συμμαχίας αλλά ανέλαβε αποκλειστική κατοχή στην Ιαπωνία μετά τον πόλεμο.

Οι εξελίξεις στη δίκη του Saddam Hussein

Η πολυσυζητημένη δίκη του Saddam Hussein, στην οποία κατηγορείται ότι διέταξε την δολοφονία 148 Σιιτών στο χωριό Dujail το 1982, ξεκίνησε τις εργασίες τις στις 19 Οκτωβρίου 2005, με το Saddam Hussein και τους συγκατηγορούμενούς του να δηλώνουν αθώοι και να μην αναγνωρίζουν την αρμοδιότητα του δικαστηρίου. Η δίκη αναβλήθηκε ήδη τρεις φορές` την πρώτη, για τις 28 Νοεμβρίου, προκειμένου οι συνήγοροι υπεράσπισης να προετοιμαστούν` τη δεύτερη, για τις 5 Δεκεμβρίου, για να δοθεί χρόνος στους δύο από τους οχτώ κατηγορούμενους να βρουν νέους δικηγόρους, αφού οι προηγούμενοι δολοφονήθηκαν, και την τελευταία φορά, στη συνεδρίαση της 7^{ης} Δεκεμβρίου, αναβλήθηκε, λόγω των επικείμενων εκλογών, για την 21^η Δεκεμβρίου. Στις τρεις τελευταίες συνεδριάσεις του Δικαστηρίου, από 5-7 Δεκεμβρίου, εξετάστηκαν μάρτυρες δίνοντας στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες κράτησης, τα βασανιστήρια και τις εκτελέσεις στην εν λόγω υπόθεση` οι τελευταίοι είχαν το δικαίωμα να αλλοιώσουν τη φωνή τους, να κρύψουν την ταυτότητα τους από τους κατηγορούμενους, τα μέσα και το πλήθος στο διάδρομο των επισκεπτών, αλλά όχι από τους δικαστές και τους δικηγόρους. Την τελευταία μέρα πριν την αναβολή της δίκης, η συνεδρίαση καθυστέρησε για τέσσερις ώρες διότι δεν εμφανίστηκε ο Saddam στην αίθουσα, αλλά ο Πρόεδρος Rizgar Mohammed Amin, αφού άκουσε αιτίες για την απουσία του – οι οποίες δεν έγιναν γνωστές στο κοινό -, τελικά, αποφάσισε να συνεχιστεί η διαδικασία εν απουσία του, με την κατάθεση δύο ακόμη μαρτύρων. Το Δικαστήριο θα πρέπει απλώς να τον κρατά ενήμερο για τις εξελίξεις. Πολλοί από τους μάρτυρες πέφτουν σε αντιφάσεις και ο Επικεφαλής των Η.Ε. για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο Ιράκ εξέφρασε την ανησυχία ότι η δίκη έχει λίγες προοπτικές να φτάσει τα διεθνή κριτήρια. Αξίζει να σημειωθεί, ότι μετά την δεύτερη αναβολή, στην ομάδα υπεράσπισης συντάχθηκε και ο πρώην Γενικός Εισαγγελέας των Η.Π.Α., Ramsey Clark.

I.I.S.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ &
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Χιλλ 3-5, 105 58 Αθήνα
Τηλ.: 210 33.12.325 Fax.: 210 33.13.575
Δικτυακός χώρος: www.idis.gr

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ
Σωτήρης Ρούσσοσ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΡΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Στέλλα Σημαντηράκη

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ
Στέλλα Αθανασούλια
Μαρίνα Ελευθεριάδου
Αναστασία- Μαρία Καλλιγά
Στέλλα Σημαντηράκη
Ηλίας Τασόπουλος